

CESTY DOMOVA

POUŤ PO MÍSTECH VYSTĚHOVÁNÍ OBYVATEL Z OBCÍ KRŇANY,
TELETÍN, TŘEBSÍN, ZÁVIST ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY
V LETECH 1942-1945 DO VSÍ A MĚSTĚČEK ZA HRANICEMI
ZABRANÉHO PROSTORU PRO CVIČIŠTĚ SS

RADEK SVOBODA, MIRKA PELÍŠKOVÁ
VÁCLAV ŠMERÁK

CESTY DOMOVA

POUŤ PO MÍSTECH VYSTĚHOVÁNÍ OBYVATEL Z OBCÍ KRŇANY,
TELETÍN, TŘEBSÍN, ZÁVIST ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY
V LETECH 1942–1945 DO VSÍ A MĚSTEČEK ZA HRANICEMI
ZABRANÉHO PROSTORU PRO CVIČIŠTĚ SS

**RADEK SVOBODA, MIRKA PELÍŠKOVÁ
VÁCLAV ŠMERÁK**

Autentické záznamy vzpomínek
pamětníků a účastníků Cesty domova,
videozáznam z cesty pořídil Václav Šmerák
31. ledna 2015

Účastníci cesty
Radek Svoboda
Mírka Pelíšková
Josef Fulín
Václav Stibůrek
Dáša Kohoutová
Jana Valtová
Bohdana Šnajberková
Růžena Šmejkalová
Dana Procházková
Pavel Procházka
Václav Šmerák

CESTY DOMOVA

Pouť za vzpomínkami na válečné nebo poválečné období v kraji mezi Vltavou a Sázavou na místa, kde byly celé rodiny vystěhovány z hospodářství, ve kterých po generace žily, hospodařily, kde byl jejich domov...

Od Štěchovic po Týnec nad Sázavou až k Benešovu. Zamyšlený kraj s řekami sevřenými do skalnatých kaňonů, po staletí s těžkým živobytím a dodnes tak trochu opuštěným.

Zejména v zimě, kdy odjedou letní hosté, vše se ponoří do spánku a jen místní si vzpomene... tady stával, zde bydlel, tam umřel. Pár zvětřalých důlků v omítce na štítu domu ještě po desetiletích připomíná střelbu z německých automatů.

Někde zasutá vzpomínka na rodiče, kteří přijeli z Německa na popravu syna sloužícího u Hitlerjugend. Provinění: chtěl jen domů. Věk 17 let. Přespali u místních, donucených pracovat pro SS. Matky plakaly.

Na první hodiny po válce, kdy mladí z Prahy nedočkavě běželi k trempským osadám, vyděšený ruský voják rozesmátou dívku na poli zastřelil. Chtěl tak strašně domů.

Kousek chleba u příkopu cesty, který házeli potají zuboženým vězňům z lágru na Hradištku. Již ho nikdo nesebral. Poslední káraci – jak se jim zde říkalo – byli nad Hradiškem zastřeleni. Byl již takřka mír.

Zpustlé polnosti, rozbořené domy, vydrancovaná hospodářství. I Strimplovy jahody, které živily Povolaví, byly zašlapány, nebylo nikoho, kdo by je sbíral.

Kraj proměněný na cvičiště SS posloužil jako rohožka pro německé boty. Zacflit, pal; domek, kde žily generace, zanikl. Zacflit, pal a pak ticho, to strašné ticho vystěhovaného kraje, kde nezabučí kravka, nezakokrhá kohout, nezařehťá kůň z maštale.

Desítky příběhů těch, co museli odejít, s údivem v očích proč, s vírou, že se vrátí, protože domov je jen jeden – domov se neztrácí, domů se jen vracíme z cest...

Václav Šmerák

Věnováno Radku Svobodovi a Mirce Pelíškové

za pětiletou práci v rámci Sdružení Mezi řekami
s poděkováním všem, kteří podpořili hledání historie regionu.

MEZI ŘEKAMI, z. s.

KRŇANY

Středočeský kraj

*CESTY DOMOVA
31. ledna 2015
8:30 h odjezd
autobusu
od kapličky
v Krňanech*

Šestá publikace Sdružení Mezi řekami

© Texty a foto Václav Šmerák

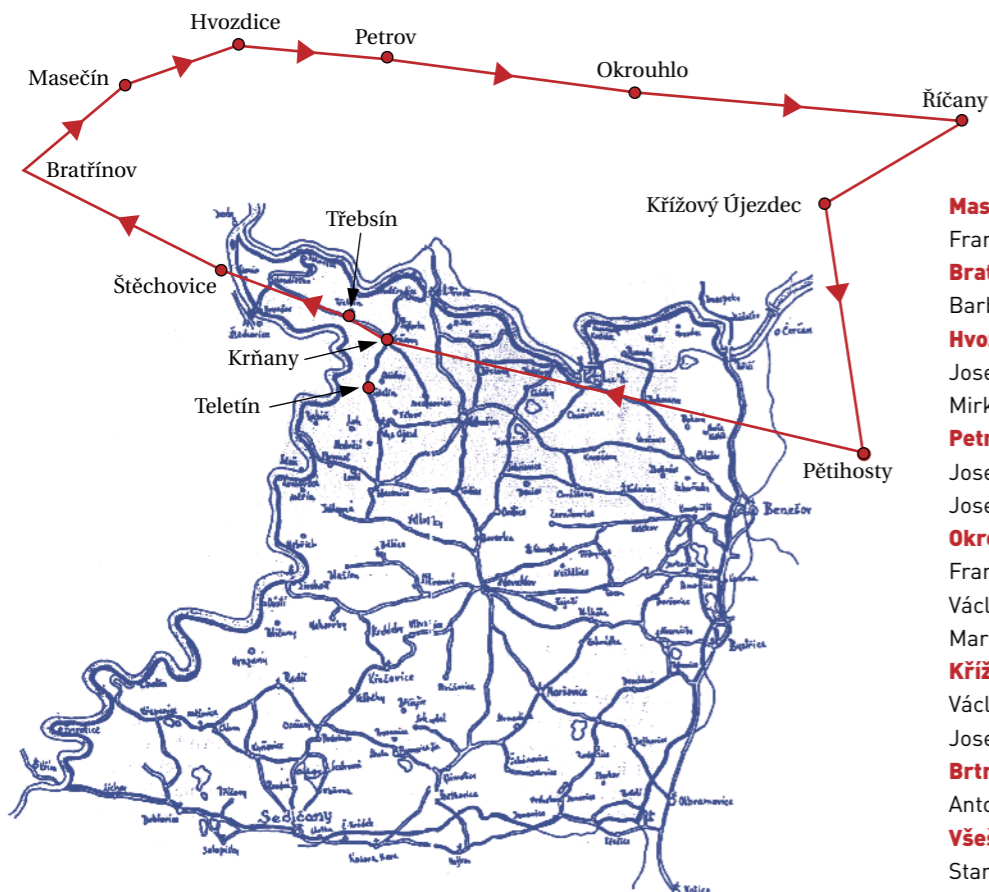
Uspořádalo Sdružení Mezi řekami

Cesta autobusem

Trasa:

Krňany — Teletín — Třebšín (vyjíždíme)

Krňany — Masečín — Bratřínov — Hvozdnice — Petrov — Okrouhlo — Křížkový Újezdec — Brtnice — Všešimy — Říčany-Kuří — Pětihosty — Krňany (návrat zpět)

Mapa zabraného území okresů Benešov a Sedlčany 1942–1945

Masečín

František Krňanský č.p. 2

Bratřínov

Barbora Rabiňáková č.p. 21

Hvozdnice

Josef Fulín č.p.1 – Teletín,
Mirka Pelíšková č.p. 11

Petrov

Josef Tůma č.p. 25,
Josef Barták č.p. 21

Okrouhlo

František Pertlík č.p. 35,
Václav Skalický č.p. 67,
Marie Brabcová č.p. 83

Křížkový Újezdec

Václav Hrábek č.p. 7,
Josef Pikous č.p. 5

Brtnice

Antonín Petrášek č.p. 4

Všešimy

Stanislav Šimáček č.p. 18+50,
Fr. Pešek č.p. 11,
Josef Stibůrek č.p. 11

Kuří-Říčany

Dáša Kohoutová – Teletín

Pětihosty

Fr. Pokorný č.p. 41 (OÚ)

Začátek cesty

Myšlenka uskutečnit cestu po místech vystěhovaných občanů z naší obce Krňany a okolních vsí – Cesty domova vznikla v roce 2012, kdy jsme vzpomínali na dobu před sedmdesáti lety, vystěhování obyvatel Benešovska a následně Sedlčanska za druhé světové války v roce 1942. Bylo to na památném setkání obyvatel postiženého kraje 15. března 2012 v Senátu Parlamentu ČR.

Řada účastníků si tehdy posteskla, že se asi na místa, kde prožili dětská léta za okupace a vystěhování, nejspíš pro stáří již nedostanou. I ve zlé době totiž vznikla nová přátelství i na celý život.

Řada dnešních pamětníků byla v roce 1942 v dětském věku a ti starší již většinou nejsou naživu.

Při plánování cesty jsme vycházeli z krňanské kroniky, kde byl úplný seznam všech vystěhovaných obyvatel i místa, kam byli nuceni odejít. Jednalo se o 43 obcí různě vzdálených, v několika okresech a i krajích.

Vybrali jsme si jen několik míst a pomohlo, že ve zdejším kraji působím přes 30 let jako veterinář a nejbližší okolí Krňan jsem důvěrněji poznal i s jeho minulými a současnými obyvateli.

Pozvání na setkání s minulostí přijali žijící pamětníci nebo potomci vystěhovaných. Zvolili jsme trasu ze Štěchovic přes Masečín, Davli do Jílového a Řičan, směrem na Velké Popovice a zakončili vzpomínky v Pětihostech.

Pouť vlastně vedla po obvodu vystěhovaného prostoru, cvičiště SS a Cesty domova po první pouti budou dál pokračovat. Není dobré na minulost zapomínat, i když vzpomínky mnohdy doprovází slzy a zaťaté pěsti – proč ... proč tohle muselo být.

Radek Svoboda

Radek Svoboda, průvodce a organizátor cesty

Úryvky vzpomínek, které šuměly autobusem po celou cestu pouti za vzpomínkami

P: ... byli Šnajdrovi ze Závisti, moje rodiče Zajíčkoví, ty tady taky byli –

K: Richtrovi dvoje.

P: – Richtrovi oboje –

M: Tady?

P: Ne, ve Hvozdnici.

M: Jo, taky ve Hvozdnici, jo?

P: Ano.

P: Tam bylo moc lidí.

P: Já mám i fotografii toho baráčku.

M: No tak to je výborný.

R: Já si tady všechno fotím.

P: Ale pan doktor Slanec říkal, že už je to přestavěný. To už...

P: A Slancovi teda tady taky byli. Ale to je – oni tady odsud pocházej, že jo.

R: A tedko jsme přesně – já jsem to zapomněl?

M: Bratřínov.

R: Bratřínov.

M: Tedko jsme v Bratřínově.

R: Já to pak zmotám všechno.

P: No a Krňanský, ty zůstali v Krňanech, to byla moje maminky sestra, tam nahoře v tom baráčku –

P: – a maminka z tý Hvozdnice chodila pěšky jako na návštěvu, ale musela si vzít ve Štěchovicích propustku a tam byli ty Němci mladý, neměli nohy, ruce, víte? Tak dali razítko, oni vystavěli ty schody, to udělali Němci, nahoru, jinak tam byla cesta. A Němci udělali schody na Brunšov nahoru. No a tak šla pěšky – to víte, byla to taky odvaha.

P: – ale ty káránci a Němci chodili, víte. A u Richtrů dole na Závisti, jak je ten – tak tam jich bylo, protože jak oni šli a kopali – to ještě pamatujete, ne, když jste sem přišli do Krňan?

M: R: Protitankový příkop.

P: Proti filmu (Třebsín) – potom to zasypali.

R: No, protitankovej příkop.

P: No, a tam oni to kopali a cestou šli a kterej jako nemohl, tak ho zastřelili a dali je na káru a byli u těch Richtrů. Tam maminka říkala, to že byla hora mrtvejch těl. To že bylo hrozný, no. A v tom – ještě jsem vám teď něco chtěla – mí to vypadlo. No, bylo to od ní odvaha.

R: Že jste tam pojmenovala ty lidi co dtili vojáci – káránci? To byl termín, tak se jim říkalo?

P: Takhle jim říkali – káránci.

P: Ne trestanci, káránci!

P: No. No a byli v tom Hradištku, v tom lágru – koncentračním táboře.

P: – to všecko mělo souvislosti.

P: Já to vím taky jen z vyprávění. Narodila jsem se v roce 1946.

P: Máma moje mí opravdu vyprávěla.

P: Vyprávěla, ano.

<>

[8]

[9]

Vzpomínání účastníků pouti

S: Tak jedna zajímavost, které bych nevěřil – při vystěhování obyvatel z Krňan – a myslím, že to bylo rodiny Stibůrkový, která se vystěhovala do Davle – tak povozník, který je vezl, tak se jmenoval Rudolf Liška a měl povoznictví na Račanech nad Davlí. Tak ten říkal své příbuzné – že lidi byli tak v těch Krňanech zásadoví, že Němcům tam nenechali nic. Takže sesbírali všechny jahody – ani jahody jim tam nenechali. Tak i když je nemohli prodat, tak mu je nasypali do bedňáku a on je odvez domů a krmil s tím dobytek.

P: Ale na dobu vystěhování druhý etapy se pamatují, bydlel jsem tehdy s rodiči v Lipanech ve Zbraslavi. Než zavírali Sedlčany, těsně v ten den předtím, kdy to klaplo, tak tátovi někdo v Lipanech ukradl kolo a četníci mu ohlásili, že se nalezlo v Sedlčanech na náměstí, to bylo... Někdo ho asi potřeboval, aby se rychle dostal do Sedlčan před tím vystěhování. Tak si holt půjčil kolo u holiče a jel do Sedlčan na kole.

P: V téhle chalupě na Šejtovce, kde teď bydlím, byli Heřmanovi a ty byli vystěhovaný do Kytína. Jednou u nás byl jejich synovec na návštěvě, ale jinak o nich toho moc nevím. Protože Láda Heřman sice u nás jezdil jako šofér, ale nikdy jsme se o vystěhování jejich rodiny nebavili, víte?

Š: Já žádnou vlastní vzpomínku moc nemám, akorát z vyprávění. Tenhle ten pan Pertlík, to byl jako maminky strejda. Babička a pan Pertlík, tak to byli bratr se sestrou. A to mi vyprávěla, že právě vyšel ven před dveře a jak šli Němci přes Okrouhlo, tak ho zastřelili.

P: Tak jsem říkala – jak byli spolu, člověk to nechápal, ale tedko jak už jsem taková dospělejší, víš, tak třeba Richtrovi, ten se vždycky ke mně tak hlásil, ten Richtr.

Š: On tě miloval.

Š: No, hrozně. A přes mámu, že jo, to byla – naše máma byla jeho taková velká kamarádka. Třeba tadyhle paní Zajíčková, ty se narodil Jarda a to víš, chlubit se všude. Tak jsem ho vzala do auta dozadu, ležel tam v košíku a u koho se nezastavím, u Růži u Šmejkalů, že jo. U Zajíčků. A Zajíčková přišla, udělala mu křížek v tom autě, takhle mu strčila pod – do tý peřinky stovku. Já říkám – paní Zajíčková, co to děláte – vždyť to jsme nikdy nikdo nic neměl, žádný peníze. Ona povídá – já vím proč, copak se mi váš táta málo napomáhal ve válce ve Voznici? Já jsem začala brečet.

S: No, jsou to věci, který se nezapomínají.

Š: Víš, takhle, tyhle ty vztahy, a nikdy na to nezapomenu. Úplně ji vidím, jak to tam dává. Já říkám – co to děláte? Ona říká – já vím proč, já mám za co.

M: No, o té paní Zikánové – ta si vzala Zikána z Krňan, ti byli vystěhování v Jesenici

Š: To byla strašně pracovitá ženská.

Š: A že byla hodná, no a že ji ve škole tahali za copy nebo něco takovýho, takový ty správný věci, jak říkali místní rodáci.

P: Hodná byla až do smrti, až moc.

«»

[10]

[11]

Petrov

[12]

V Petrově, v době našeho příjezdu, pořádali vepřové hody. Všechny hospodyně na ně nesly nějaké pečivo. Paní starostka Petrova Dana Volfová nesla ještě teplou bábovku. Vypadalo to, že je pro nás, ale nebyla. Přesto nás v obci srdečně uvítala.

Obcí nás provedl Ing. Otakar Vorel, místní rodák a kronikář. Seznámil nás podrobně s obdobím druhé světové války v Petrově, který byl na samé hranici vystěhovaného prostoru cvičiště SS. Provedl nás po místech a domech, ve kterých vystěhované rodiny z Krňan bydlely.

«»

[13]

Dáša Kohoutová – Teletín

Dáša Kohoutová – Teletín NA MÍSTĚ VYSTĚHOVÁNÍ V OBCI KUŘÍ U ŘIČAN

K: Tady jsem se narodila, v Kuří u Řičan, těsně po válce v listopadu 1945 a naši se potom odstěhovali zpátky ven do Teletína, až někdy v březnu roku 1946. Ale jinak tady žili celé vystěhovávání od roku 1942. Na druhé straně přes silnici byly tety, to byly tatínkovy ségry, a zvířata jsme mívali tam někde nahoře u tý paní domácí...

Ale my jsme sem dostali příkaz k přestěhování z Benešova, že tady jsme jako museli zůstat a byli tady vlastně celou dobu. No ale tatínek říkával, že tady byla půda daleko kvalitnější než tam u nás doma v Teletíně, nevím. Ale po válce zde z tý lautr roviny šel domů, vrátili jsme se hned zpátky. No ale nevím, maminka o tom nikdy moc ráda nemluvila, i když je tady lidi měli rádi. Ale protože tady ta moje malinká sestřička za války umřela, i tady na tom hřbitově léta ležela, tak to byly vzpomínky trošičku smutný. I když táta tady přátele měl, brácha tady chodil do školy...

KUŘÍ-ŘIČANY

K: My jsme odešli vlastně z 11 hektarů z Teletína a v Řičanech měli asi 3,60 hektaru. A tatínek říkával, že nás to bohatě uživilo, protože tady byla – řepa ...

K: My jsme tu měli koně i krávy, jeden pár koní a asi, já nevím, 4 nebo 5 krav.

K: To jsme přestěhovali z Teletína všechno sem.

K: Ale kdo tady dneska je nebo co, to jako nevím, protože my už tady kontakty nemáme – lidi už umřeli. Dřív jsme sem chodívávali, jezdili dost pravidelně. Já nevím, 2x za rok, když jsme chodili i na hřbitov za sestrou Ivankou. Ale jinak jako nevím, teď už tady kontakt žádný nemáme.

R: Zašli bychom se podívat na ten hřbitov, chtěla bys to?

K: Václave... ne!

K: My jsme na tom hřbitově Ivanku měli – a to bylo to největší svinstvo, který snad vůbec existovalo, že sestra umřela za války a oni nedovolili, Němci, ji pochovat do rodiny hrobu! Takže ona tady ležela celou dobu, potom máma umřela, tak k tomu sílu neměla. Já jsem ji nechala exhumovat, a abych se přiznala – nemá to být, ale já jí mám v urně doma, no. Říkám si, že až jednou půjdu já na hřbitov, tak že ona půjde se mnou...

K: My jsme tam jezdili na ten hřbitov 2x za rok. Ale můžu ti říct, že jsem tam nechodila ráda.

K: Ona ta válka byla krutá, protože Ivanka omarodila za války a vím, byla to skutečnost, že jí máma – teda nechali ji v Praze v nějaký nemocnici, ona měla zápal plic, a potom tam máma volala a oni řekli, že ať si ji vezmou domů, a maminka ji vezla tenkrát za války vlakem. A ona jí umřela normálně v tom vlaku, jo? To musel být hrozný okamžik, kdy teda s tou mrtvou malou ségrou máma jela a šla z Řičan pěšky až sem.

Válka byla hnusná, hnusná, no. A proto jako já na to i, Václave, dost nerada vzpomínám, protože je to smutný. Obzvlášť, že já už jsem pak zůstala sama...

K: Maminka říkávala, že já když jsem se narodila, že jsem se narodila ve tři čtvrtě na 12 v noci a že táta přelez tady vrata, aby oznámil nejlepšímu kamarádovi, že se narodila dcera, no. Tak jako byl asi šťastnej tenkrát.

A jinak nevím, jestli tady někdo ještě z těch známých je. Změnilo se to tady všechno celkem dost, no. Ale abych řekla pravdu, Václave, když se říká to, že člověk přijde někam na rodnou hroudu, takže mu cosi řekne, nějaký vnitřní hlas, ale já abych se vyjádřila tak nějak po pravdě, tak si myslím, že ano, trošku ano, ale já jsem doma už tam u nás v Teletíně, co je rodný grunt rodiny Heřmanů, tam prostě je moje doma...

R: To je daný tím, že tam byli rodiče.

K: Tam jsou ty kořeny, asi to tak je, no.

Paní Kohoutová dodává

K: Ale my když jsme přestavovali místnost v Teletíně, kde dřív bývala komora, to je asi pět let, tak příběhl jeden zedník celej vyděšený a říkal – paní Kohoutová, pojďte se podívat, tam něco je. Na zdi hákenkrajc a SS Hof tam bylo napsáno. Černou barvou takhle vysoký písmena prostě, takže oni tam museli mít nějaký svoje lidi, který tam za války bydleli, jo? A on – máme to omlátit? Já říkám – ne, nechte to tam, Ivane. Tak to přetřeli. Takže my tam ještě máme někde na zdi památku z války, kde je napsáno SS Hof.

«»

Teletín. Statek Heřmanů-Kohoutů

Kuř-Řičany

Vzpomíná Josef Fulín

F: Tak teď jsme ve Hvozdnici, stojíme před Tůmovic statkem. Paní Tůmová byla jako sestra mojí maminky Fulínový. Pochází z Masečína, a tak celou válku nás tady podporovali. Měli jsme tady za války ustájený dvě krávy a kobylu, která nám zůstala, když jsme se stěhovali. Jen jednu. Na Hradištku se koně nějak tátovi splášili, a jeden kůň si zlomil nohu, táta byl potlučeněj, jak ho táhly kobyly asi 30 metrů po silnici. Nepustil je, protože na dříví na voze měl malého kluka, Mílu, tak se bál, aby se nezabil – nějak to skočilo do škarpy a brácha skočil a spad z dříví na kobylu a tím se zachránil. Ale táta měl skalpovanou hlavu. 30 cm.

Jinak jsme tady hospodařili celou válku a pak hned zpátky do Teletína.

F: Tady stojíme u Tůmový zahrady, kde si pamatuju jako dítě, když přijeli Rusáci a měli tady uvázanou kobylu u stromu se hříbětem, to byla kobyla toho důstojníka. Ten na ní tady jako rajtoval. Jenže to hříbě nepotřebovali, tak právě tady to hříbě zastřelili u tý kobyly. No a jak byl hlad, tak ho jistě zpracovali a snědli...

<>

Václav Stibůrek

... rodičům se při nuceném vystěhování z Teletína v roce 1942 podařilo najít ubytování v Dobřichovicích na Berounce. Mně bylo tenkrát 15 let. To má kluk trochu jiné starosti, ale vím, že se tam k nám chovali velice pěkně. Byli to nějací Pražáci a my mohli obývat spodní část vilky. Byl tam velký sad, louka. Sklízelo se seno na prodej, ovoce ze sadu. My měli kravku, já na ní pro obveselení místních jezdil. Také slepice, ovce – to se mohlo za války držet. V květnu 1945 šli přes nás Vlasovci, pak Rusové. SS ustupovali od Lahovic k Američanům. Byly tam přestřelky, ale nejvíc škody po sobě nechali Rusové... V Dobřichovicích jsme snad byli jediní nuceně vystěhovaní.

<<>

Pětihosty

V Pětihostech nás přivítal pan starosta Vladimír Vávra a ukázal nám místo, kde stával domek, do kterého byla vystěhována rodina Františka Pokorného z Krňan.

Byl to domek s doškovou střechou o dvou místnostech, malém mlátku. Po válce byl pro sešlost zbourán. I v takových podmínkách žila za vystěhování řada rodin.

«»

[20]

[21]

Vzpomíná Mirka Pelíšková – Krňany

P: Tady v tom baráku ve Hvozdnici jsem se narodila, tady byla kuchyň, pokoj, vedle byl ten krámeček s látkama, no a tak tady jsem se narodila. Bohužel předčasně, bylo to tři neděle po válce a tenkrát nebyly žádné vymoženosti, že by doktor dal doporučení do inkubátoru, řek – ano, do inkubátoru patří děti, ale s nadějí, že vydrží. Bohužel tohleto dítě není k tomu, aby přežilo. Tak řek babičce, aby mě dala okřtít, aby prostě – abych neumřela jako nekřtěňátko, a že stejně nevydržím. Ale že to nebude hřích, že prostě to není k životu. No a táta s babičkou udělali všechno, aby mě vyiplali, takže mě – no chodili dojit krávu v noci, ředili mlíko, kapali kapátkem do pusy, no a dopekali. A ona to vydržela, ta holka. No. Za šest neděl řek doktor Košťálek – no je to zázrak, ale ještě není vyhráno. Takový potěšení, víš?

«»

Krňanská kronika

ZAPSAL ANTONÍN PISKÁČEK Z KRŇAN, Č.P. 8

Po Josefu Bobkovi byl zvolen za starostu obce Krňany František Stibůrek č. 36 a 28. září r. 1929 převzal obecní úřad. Za jeho úřadování byla postavena silnice Teletín – Šejtovka a zregulován potok přes Krňany. V roce 1936 předal obecní úřad Františku Sukovi a tehdy již v Německu se projevoval nedostatek potravin a připravovali se na válku.

V roce 1938 v září byla vyhlášená mobilizace v naší republice. Do čtyřiceti let vojáci musili narukovat. Pak přijel do naší republiky nějaký diplomat z Anglie jménem Runsiman a projednával spory s naší Československou republikou a Německem. Dobrovolně bylo Němcům dáno poněmčelé území ve výměře 28.680 km² a 3.653.292 obyvatel. Maďaři nám vzali 11.830 km² a 1.027.450 obyvatel Poláci si vzali. Těšínsko 1.086 km² a 241.698 obyvatel. Nejvíce nám tehdy vzali naši českou zemi totiž od jihu, Jindřichového Hradce k Českým Velenicům, Hory Novohradské, celá Šumava, na západě Český les až k Plzni. Plošina Tepelská, hory Doupovské, Císařský les, Krušné hory, část středohoří u Litoměřic, hory Lužické, Krkonoše, hory Orlické, hory Bystřické, většinou samé lesy, kde káceli dříví a o závod vozili do Německa. A pak nám vzali několik tisíc železničních osobních a nákladních vozů, několik set lokomotiv. A Němci se s tím nespokojili

[26]

9
pro Josefa Bobka byl zvolen za starostu obce Krňany František Stibůrek č. 36 a 28. září 1929 převzal obecní úřad. Za jeho úřadování byla postavena silnice Teletín – Šejtovka a zregulován potok přes Krňany. V roce 1936 předal obecní úřad Františku Sukovi a tehdy již v Německu se projevoval nedostatek potravin a připravovali se na válku.

10
V roce 1938 v září byla vyhlášená mobilizace v naší republice. Do čtyřiceti let vojáci musili narukovat. Pak přijel do naší republiky nějaký diplomat z Anglie jménem Runsiman a projednával spory s naší Československou republikou a Německem. Dobrovolně bylo Němcům dáno poněmčelé území ve výměře 28.680 km² a 3.653.292 obyvatel. Maďaři nám vzali 11.830 km² a 1.027.450 obyvatel Poláci si vzali. Těšínsko 1.086 km² a 241.698 obyvatel. Nejvíce nám tehdy vzali naši českou zemi totiž od jihu, Jindřichového Hradce k Českým Velenicům, Hory Novohradské, celá Šumava, na západě Český les až k Plzni. Plošina Tepelská, hory Doupovské, Císařský les, Krušné hory, část středohoří u Litoměřic, hory Lužické, Krkonoše, hory Orlické, hory Bystřické, většinou samé lesy, kde káceli dříví a o závod vozili do Německa. A pak nám vzali několik tisíc železničních osobních a nákladních vozů, několik set lokomotiv. A Němci se s tím nespokojili

11
V roce 1938 v září byla vyhlášená mobilizace v naší republice. Do čtyřiceti let vojáci musili narukovat. Pak přijel do naší republiky nějaký diplomat z Anglie jménem Runsiman a projednával spory s naší Československou republikou a Německem. Dobrovolně bylo Němcům dáno poněmčelé území ve výměře 28.680 km² a 3.653.292 obyvatel. Maďaři nám vzali 11.830 km² a 1.027.450 obyvatel Poláci si vzali. Těšínsko 1.086 km² a 241.698 obyvatel. Nejvíce nám tehdy vzali naši českou zemi totiž od jihu, Jindřichového Hradce k Českým Velenicům, Hory Novohradské, celá Šumava, na západě Český les až k Plzni. Plošina Tepelská, hory Doupovské, Císařský les, Krušné hory, část středohoří u Litoměřic, hory Lužické, Krkonoše, hory Orlické, hory Bystřické, většinou samé lesy, kde káceli dříví a o závod vozili do Německa. A pak nám vzali několik tisíc železničních osobních a nákladních vozů, několik set lokomotiv. A Němci se s tím nespokojili

12
V roce 1938 v září byla vyhlášená mobilizace v naší republice. Do čtyřiceti let vojáci musili narukovat. Pak přijel do naší republiky nějaký diplomat z Anglie jménem Runsiman a projednával spory s naší Československou republikou a Německem. Dobrovolně bylo Němcům dáno poněmčelé území ve výměře 28.680 km² a 3.653.292 obyvatel. Maďaři nám vzali 11.830 km² a 1.027.450 obyvatel Poláci si vzali. Těšínsko 1.086 km² a 241.698 obyvatel. Nejvíce nám tehdy vzali naši českou zemi totiž od jihu, Jindřichového Hradce k Českým Velenicům, Hory Novohradské, celá Šumava, na západě Český les až k Plzni. Plošina Tepelská, hory Doupovské, Císařský les, Krušné hory, část středohoří u Litoměřic, hory Lužické, Krkonoše, hory Orlické, hory Bystřické, většinou samé lesy, kde káceli dříví a o závod vozili do Německa. A pak nám vzali několik tisíc železničních osobních a nákladních vozů, několik set lokomotiv. A Němci se s tím nespokojili

a patnáctého března 1939 vtrhli do naší republiky beze vší obrany. Naše vojáky odzbrojili a poslali domů a hned zabrali všechny vojenské zásoby a výzbroj celé československé armády, která byla odhadnutá asi na padesát dva a půl miliardy čs. k. a prvního září 1939 začala válka německá s Polskem, 1940 s Francií a Anglií, pak s Jugoslávií, dále s Rus-kem a Amerikou.

Nyní naše česká zem byla pod německou diktaturou. Neválčili jsme s nimi ani proti nim, ale zato jsme museli pro ně pracovat a odvádět dobytek, prasata, mléko, vejce, husy, drůbež a obilí. 15. března 1942 byla vyvěšená vyhláška v naší obci, že se mu-síme vystěhovat ve všim inventářem, mrtvým i živým. Ten nářek občanů k nepopsání. Do 15. září jsme museli být pryč. Byly zřízené vystěhovalecké kanceláře, kde se lidé hlá-sili po nějakém ubytování. Kde se lidé nestěhovali, měli více místa, museli to pronajmout – a to někde dosti neradi pronajímali – vždy pronajali to nejhorší. Jak pozemky, tak i byty.

Tak naši občané z Krňan byli vystěhovaní v sedmnácti okresích. Někteří se stěhovali dvakrát až třikrát, když nemohli s těmi domácími vydržet. Mnoho věcí se stěhováním zničilo, rozbilo, ztratilo a rozkradlo.

Obilí se ve žních posekalo a z polí se vozilo pryč nevymlácené. Kdo to měl blíže, vozilo se povozy s koňmi, kdo to měl dál, byly k dispozici nákladní automobily.

Také se stěhovali naši občané až 100 km, ba i více. Nebyla to práce snadná. Veliká starost a námaha, k posledu někteří lidé ani nespali a stěhovali se v noci a nyní ten celý plac byl určen pro vojenské německé cvičiště. Mnoho a mnoho vojenských oddílů bylo zde vždy několik neděl na cvičení a odtud jeli na frontu a zase přišli jiní cvičit. Nikdo nesměl na ty zabrané pozemky a vesnice vkročit pod velkým trestem.

V naší obci Krňany byl z těch lepších pozemků zřízen dvůr a na horších pásli dobytek a byli sem nastěhovaní lidé odjinud, kteří tu práci polní museli dělat. Ti lidé majetky naše nešetřili. Mnoho lidu myslelo, že se již s domovem neshledáme a také zase lidé vystěho-vaní neztráceli naději, že přijde čas a půjdeme domů zas.

Němci již ku konci války měli hlad a byli utahaní a stále utíkali před ruskou armádou. K posledu se Němci stahovali na Prahu, kterou chtěli rozbít, zapálit a lid vyvraždit, ale Pražané byli velcí hrdinové. Neleklí se a urputně kladli odpor Němcům. Zabarikádo-vali ulice, vytrhali dlažby a nadělali z kamení vysoké hráze, aby na ně Němci nemohli s tanky a pancéřovými auty. Pražané se zmocnili jejich vojenského skladu s puškami a střelivem.

A nyní nastaly hrozné dny, kdy Pražané volali rozhlasem stále o pomoc. Tyto kruté dny byly 6., 7. a 8. května 1945. Všichni jsme očekávali oznámení kapitulace Německa.

V noci na 9. května přesně ve 2 hodiny 10 minut byl přečten historický doklad o bez-podmínečné kapitulaci Německa a prohlášení 9. května svátkem vítězství. Ale německá armáda generála Šernera (Schörnera) rozkazu neposlechla. Vraždili a bořili Prahu dále až do půl osmé hodiny ráno, kdy přijela první ruská armáda do Prahy.

[27]

SEZNAM OBČANŮ Z KRŇAN PODLE DOMOVNÍCH ČÍSEL, KDE BYLI VYSTĚHOVANI V ROCE 1942 AŽ DO ROKU 1945

1. Josef Tůma, hostinský, Petrov č. 25 – okres Jílové	32. Antonín Barták, Mokřany – Sedlčany
2. František Krňanský, Masečín – Zbraslav	33. Josef a Karel Zíma, Kozmice č. 22 – Benešov
3. František Suk, Mirošovice, Ostrov 7 – Kutná Hora	34. Jan Stibůrek, Podol – Praha
4. Antonín Petrášek, Brtnice č. 11 – Jílové	35. František Stibůrek, Borek č. 1 – Jílové
5. Stanislav Šimáček, Všešimy č. 18 a 50 – Říčany	36. Jan Uher, Krámy a Buková – Příbram
6. Josef Stibůrek, Davle č. 27 – Zbraslav	37. Josef Pikous, Křížkův Újezdec č. 5 – Jílové
7. František Pešek, Všešimy č. 11 – Říčany	38. Václav Pikous, Krhanice – Jílové
8. Antonín Piskáček, Kam. Přívoz č. 110 – Jílové	39. Antonín Dolejš, Jílové č. 193 – Jílové
9. Václav Rabiňák, Kam. Přívoz – Jílové	40. Josef Stibůrek, Všešimy č. 11 – Říčany
10. Barbora Rabiňáková, Bratřínov č. 21 – Zbraslav	41. Václav Stibůrek, Třešnice – Zbraslav
11. František Petrlík, Okrouhlo č. 35 – Jílové	42. Václav Zeman, Podmoky č. 27 – Sedlčany
12. Josef a Blažej Bobek, Hvozdnice – Zbraslav	43. Josef Padevěť, Věřice č. 6 – Benešov
13. Josef Tošner, Luka č. 38 – Jílové	44. Václav Skalický, Okrouhlo č. 67 – Jílové
14. Josef Tošner, výměnk., Studený – Jílové	45. Bohumil Kulhavý, Studený č. 67 – Jílové
15. Václav Barták, Petrovice č. 13 – Sedlčany	46. Jan Heřman, Kytín č. 40 okr. Příbram a Čisovice – Praha
16. Václav Hrábek, Křížkův Újezdec č. 7 – Jílové	47. František Kulhavý, Štěchovice 114 – Zbraslav
17. František Hubička, Kam. Přívoz č. 22 – Jílové	48. Karel Elingr, Štěchovice 114 – Zbraslav
18. František Zikán, Jesenice č. 16 – Praha	49. František Povolný, Krásná Hora – Sedlčany
19. Josef Luxemburg, Hraštice č. 12 – Příbram	50. Marie a Boh. Bartákovi, Měcholupy Horní – Praha
20. Rudolf Tošner, Klečaty č. 18 – Třeboň a ul. Vožiče č. 19 okr. Tábor	51. Rudolf Hubička, Kam. Přívoz č. 22 – Jílové
21. Antonín Adam, v Háji u Netvořic – okres Benešov	52. Bohumil Řehák, Krásná Hora – Sedlčany
22. Jan Rabiňák, Rovina č. 26 – Sedlčany	53. Josef Burian, Jílové – okres Jílové
23. Josef Barták, Petrov č. 21 – Jílové	54. František Novotný, kovář, Velká Lečice č. 19 – Příbram
24. Marie Pertlíková, Babice – okres Říčany	55. Josef Rákosník, Masečín č. 120 – Zbraslav
25. Antonín Kudrna, Koblasko č. 2 – Kutná Hora	56. František Pokorný, Pětihosty č. 41 – Jílové
26. Marie Brabcová, Okrouhlo č. 83 – Jílové	57. Josef Čičatka, Arnešovice č. 29 – Votice
27. Václav Hrubín, Nepomuky č. 24 – Přeštice	58. Škola, celý školní inventář byl odvezen ve Vranově – Benešov
28. František Hrubín, Koblasko č. 24 – Kutná Hora	59. Václav Kulhavý, truhlář, Luka č. 73 – Jílové
29. František Padevěť, Pabožek u Štěchovic – Zbraslav	60. Václav Barták, Luka č. 42 – Jílové
30. Albína Šebková, Krámy u Nov. Knína – Příbram	61. Josef Kulhavý v Bojových – Zbraslav
31. Václav Barták, Skoupá č. 29 – Sedlčany	

Soupis občanů zde napsaný se rozumí tak, že celá rodina napsaného byla vystěhovaná a s ním jinde ubytovaná.

Prošel jsem jen částečně vystěhovaný kraj po převratu od řeky Sázavy, podle řeky Vltavy k Sedlčanům a zpět k státní silnici Votice, Bystřice, Benešov, Poříčí u Sázavy. Podle hranic kraje vystěhovaného každých 200 metrů byla tabule „Vstup zakázán před přísným trestem“. Kraj ten byl jako zakletý a mrtvý, jako by tu ovanula smrt. Němci nejen že přišli s válkou, ale ještě i vyhlazení měli v plánu nás všech a všeho českého. A právě ten kraj mezi řekou Sázavou a Sedlčany měl být takový výpadní bod. Mělo to být jakési jejich jádro, přímo v srdci Čech.

Už hned v kraji jsou mrtvé domky, ale ten vnitřek – holé čtyři stěny. Jen tu a tam někdo z těch, kteří se vrátili, koutek si chystají v těch zpusťovaných místnostech. Všechno až do základů je vyrabováno, vykucháno, zničeno. Domky a hlavně tam dál k Třebsínu přes Krňany a dále a dále jsou bez oken, bez dveří, stropy rozpukány, zdi rozpraskány, otlučeny, příčky vybourány, podlahy vytrhány, zahrádky zničeny, ploty spáleny – a tehdy byly tu útulné vesničky. A dnes? – Zpusťování. Holé nic. Ba byly to nepopsatelné scény tehdy, když přišel ten rozkaz, ta esesácká zlovůle, ten rozkaz – ven! Ti první, kteří se stěhovali, směli si ještě vzít sebou dobytek, nábytek a živobyty a ti pozdější jenom raneček, trochu toho prádla a šatů a nic víc. Později byly lhůty tak krátké – namnoze i hodinové – a nebo hned ven! Na rozkaz i v noci. A zatímco oni odcházeli se svými ranečky, ta nacistická cháska se tam roztahovala jako doma.

Jak ta mrtvá krajina vypadala. Jako by celé stovky let zde uplynuly. A přece jsou to pouhá tři leta. A ta tři leta stačila, aby se celá ta krajina stala neplodnou sutinou. Lány neobděláné země, tisíce hektarů, 760 čtverečních kilometrů, vše pusté. Ovocné stromy na 80 procent zničeny. Všechno bylo zaschlé, umírající, jako by mor přešel tou krajinou, ten jejich esesácký mor. Vyrabováno 210 obcí a osad. A náhrada, kterou dostávali třeba rolníci? Pakatel.

POŠKOZENÍ ZA OKUPACE

Po návratu vystěhovalců do Krňan byla většina stavení zničena, okna, dveře, střechy, ploty rozbity a rozkradeny. Škoda obrovská, která se nedá ani přesně odhadnouti. Nejvíce postižené domy: Hostinec čp. 31 téměř úplně pobořen, čp. 24 Fr. Lžičáře k neobývání, dveře, okna a vnitřek úplně zničen, čp. 17 p. Luxemburga v Luhu pobořen, čp. 21 A. Adama zničen, čp. 49 M. Bartákové bez oken, dveří, zařízení zničeno, čp. 27 M. Brabcové v rozvalinách, bez střechy, dveří, oken a vnitřku. Ploty dřevěné téměř všude zmizely, i zděné ploty a vrata všude pobořeny. Čís. popisné 3 p. Luka utrpělo též, ale poněvadž se nepřistěhoval a stavení bylo pusté, chátralo a co nebylo zničeno za okupace, bylo rozbito a rozneseno později, takže v r. 1948 jest obytné stavení téměř k neobývání a vnitřek úplně zpustlý bez oken, dveří, kamen, střecha zničena.

Také škola, ač byla obydlena, velmi utrpěla, poněvadž se o její udržování nikdo nestaral. Od revoluce až do února 1946 se v ní nevyučovalo. Teprve 15. února začal zde vyučovati Josef Zvebil, říd. uč. v. v. z Okrouhla, který byl jako legionář za okupace pensionován a byl požádán zdejšími občany p. V. Kulhavým, Jos. Stibůrkem aj., aby se přihlásil ke službě na zdejší škole. Zdejší občané jej sem zdarma odstěhovali svými povozy.

Vyučování započalo na zdejší škole dne 15. února 1946 slavnostním způsobem.

«»

A nyní, jak těžké jsou znova ty začátky, ba někdo jen začíná s holýma rukama. Vždyť není hřebíku, prkna, cihel, vápna a nikde ničeho, ba ani lidí není, aby pomohli a hlavně úřady by měly chápat, ba rychle chápat, když se ti lidé na ně obracejí, alespoň to nejnnutnější poskytnout. Vždyť i ten národní výbor zde začínal s holýma rukama. Všecky knihy a záznamy jsou pryč, není ani kus papíru, není ničeho, ba doslova ničeho. Teď ještě jsme i domovskou příslušnost ztratili a s tím jsou potíže.

V roce 1946 v květnu byla opravená kaplička v Krňanech s přičiněním zdejší mládeže a koupen byl nový zvonek. Roku 1946 dostal hasičský sbor v Krňanech novou motorovou požární stříkačku a roku 1946 v červnu začal jezdit první autobus z Krňan do Benešova. Odjížděl ráno v 6 h. 20 min. z Krňan a navečer přijel v 17 h. 30 min. do Krňan. Nouzová garáž byla pod kůlnou pro autobus v čísle 3 a roku 1947 byla zbudovaná garáž z bývalé Šebkovy hospody. Odhalení pomníku padlých ve světové válce 1914–1918 a 1939–1945 v Krňanech v květnu r. 1947. Roku 1945 byla započatá stavba elektriky v Krňanech. Pro nedostatek materiálu po válce a nedbalého podnikatele a pracovních dělníků s velikou námahou byla rozsvícena 19. prosince 1947. A kdyby občané nebyli požádali o pracovní brigádu, tak snad se ta práce protáhla až do roku 1949.

Rok 1947 byl suchý. Nepršelo od konce dubna až do půl listopadu. Velké horko bylo v létě tak, že mnoho stromů ovocných a lesních uschlo. Dobytek nebylo čím krmit, mnoho dobytka se pro nedostatek píče muselo prodat a odporazit. Obilí a bramborů se moc málo urodilo. Pšenice a žito a jiné plodiny se dovážely k nám z Ruska, Rumunska a Maďarska. Nebylo pamětníka, aby pamatoval tak veliké sucho, jaké bylo v roce 1947.

Roku 1947 v červnu byl zaveden do naší obce Krňany telefon a hovorna umístěna v čísle 1 v hostinci Josefa Tůmy.

CESTY DOMOVA | HEIMATSWEGE | PATHS OF HOME

POUŤ PO MÍSTECH, KAM BYLI VYSTĚHOVÁNI OBYVATELÉ OBCÍ KRŇANY, TELETÍN, TŘEBSÍN Z CELKEM 60 OBCÍ OKRESŮ BENEŠOVSKÉHO A SEDLČANSKÉHO ZA II. SVĚTOVÉ VÁLKY V OBDOBÍ 1942–1945.

EINE WANDERUNG DURCH ORTE, IN DIE EINWOHNER DER GEMEINDEN KRŇANY, TELETÍN, TŘEBSÍN UMGESIEDELT WURDEN AUS INSGESAMT 60 ORTSCHAFTEN DES LANDKREISES BENEŠOV UND SEDLČANY IM ZWEITEN WELTKRIEG IN DER ZEIT VON 1942 BIS 1945.

PILGRIMAGE TO PLACES, WHERE INHABITANTS OF KRŇANY, TELETÍN, TŘEBSÍN WERE DISPLACED FROM A TOTAL OF 60 VILLAGES AND TOWNS, DISTRICTS OF BENEŠOV AND SEDLČANY DURING WORLD WAR II IN PERIOD 1942–1945.

Cesty domova se uskutečnily 31. ledna 2015 za účasti pamětníků nebo rodinných příslušníků vystěhovaných rodin.

Die Heimatwege fanden am 31. Januar 2015 unter Beteiligung von Zeitzeugen und Familienangehörigen der ausgesiedelten Familien statt.

Paths of home were realized on 31st January 2015 with presence of people who remember the time or family members of the displaced families.

[34]

HISTORICKÉ UDÁLOSTI 1942–1945

*doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.,
Historický ústav AV ČR Praha*

Krácený text přednesený při příležitosti vzpomínky 70. let od vystěhování Benešovska v letech 1942–45 za II. světové války v Senátu Parlamentu ČR 15. 3. 2012.

I. ČÁST

Vysídlování obyvatelstva jako součást německých germanizačních plánů za druhé světové války v Čechách a na Moravě

Krátce po okupaci českých zemí byly aktivizovány všechny projekty na přípravu „konečného řešení“ (Endlösung) české otázky. Jejich finálním cílem, o kterém Hitler hovořil ještě před svým nástupem k moci, byla úplná germanizace českého prostoru i obyvatelstva. Nacisté vycházeli z premisy, že Čechy a Morava jsou starým německým prostorem, ve kterém Češi „nemají co pohledávat“.

V tomto duchu vznikl již v létě 1939 návrh „Český problém“, vypracovaný zplnomocněncem německé branné moci u říšského protektora, generálem E. Fridericim, na „zrušení“ českého společenství odstraněním jeho vedoucí vrstvy v tomto prostoru. Počítal s vystěhováním představitelů českého kapitálu, inteligence, Židů, dále s nasažením českých dělníků do německého

HISTORISCHE EREIGNISSE 1942–1945

*doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.,
Wissenschaftsakademie der
Tschechischen Rep.*

Ein am 15. März 2012 im Parlament der Tschechischen Republik vorge-tragener Kurzbericht, der zum Anlass des 70. Jubiläums der Aussiedlung aus dem Benešov-Bezirk in den Jahren 1942–45 während des zweiten Weltkrieges erarbeitet wurde.

I. TEIL

Aussiedlung der Bevölkerung als ein Teil von deutschen Germanisierungsplänen während des zweiten Weltkrieges in Böhmen und Mähren

Kurz nach der Okkupierung von tschechischen Gebieten wurden alle Projekte zur Vorbereitung für die „Endlösung“ der tschechischen Frage aktiviert. Deren Endziel, über das Hitler noch vor seiner Machtübernahme sprach, war eine völlige Germanisierung des tschechischen Raums und der Bevölkerung. Die Nazis gingen davon aus, dass Böhmen und Mähren ein ehemaliges deutsches Gebiet sind, in dem Tschechen „nichts zu suchen hätten“.

In diesem Sinne entstand bereits im Sommer 1939 der Entwurf „das tschechische Problem“, der durch den General E. Frideric, den Beauftragten der deutschen Wehrmacht beim Reichsprotektorat, ausgearbeitet wurde. Es handelte sich um die „Vernichtung“ der tschechischen Gesellschaft durch Beseitigung ihrer

HISTORICAL EVENTS 1942–1945

*doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.,
Academy of Science CR*

Summarized text which was presented during the occasion on memoirs of the 70s, from displacement of the region Benešovsko in 1942–45 during World War II, at the Senate of the Parliament of the Czech Republic on 15/3/2012.

PART I

Displacement of inhabitants as a part of German Germanization plans during World War II in Bohemia and in Morava

Shortly after occupying the Czech lands, all projects were activated on the preparation of “The Final Solution!” (Endlösung) of the Czech issue. Their final goal, Hitler talked about even before he became a ruler, was absolute Germanization of the Czech area and population. Nazis believed Bohemia and Morava were formerly German lands, in which the Czechs “Have nothing to expect here”.

Based on this idea, yet in Summer 1939, they created a proposal “The Czech issue” which was made by E. Frideric, – a plenipotentiary of the German defense force, Empire protector and general. It was about the “abolition” of the Czech society, eliminating its leading class in this area. He counted on displacing the representatives of the Czech capital,

[35]

hospodářství a s jejich postupným odnárodněním v Říši. Součástí byla i kolonizace českého území německými osadníky.¹

Konkrétní plány realizace vůdcova rozhodnutí přišly s nástupem zastupujícího říšského protektora R. Heydricha 28. září 1941. Ten se ukázal být – vedle K. H. Franka – nejbezohlednějším realizátorem nacistické germanizační politiky v českých zemích. Na jeho příkaz vypracoval Hlavní rasový a osídlovací úřad v Berlíně studii, podle níž bylo možno 45 % českého národa germanizovat, 40 % bylo označeno za nevyrovnané míšence a 15 % za osoby rasově cizí. Heydrich po svém nástupu ve svém projevu z 2. října 1941 formuloval další úkoly německé politiky v protektorátu jednoznačně: „Základní linie však musí, ač nevyslovena, i při takovém jednání platit: tento prostor se jednou musí stát německým a Čech tady nemá už koneckonců co pohledávat.“² Realizace německé politiky měla probíhat formou poněmčení části českého obyvatelstva, část pak měla být přemístěna do východních oblastí či přímo do Říše a část, která by se nechtěla podrobit germanizaci, měla být postavena ke zdi – tedy vyhlazena.

Mezi metody, jichž mělo být použito, patřilo osídlování „české“ půdy nově přichozími německými osadníky – z Bessarabie a později z Bukoviny a Dobružky. Měli být dosazováni na pozemkové majetky, které zbyly po realizaci první pozemkové reformy, a na další, které byly v majetku státu či patřily židovským osobám nebo byly převzaty do nucené správy.

Führungsschicht in diesem Raum. Der Plan ging von einer Vertreibung der tschechischen Kapitalvertreter, Intellektuellen und Juden aus und beinhaltete den Einsatz von tschechischen Arbeitern in der deutschen Wirtschaft und die schrittweise denationalisierung im Reich. Ein Teil des Plans bestand auch in der Kolonisierung der tschechischen Gebiete durch deutsche Einsiedler.¹

Die konkreten Pläne für die Umsetzung der Entscheidung des Führers zeigten sich mit Amtsantritt des vertretenden Reichsprotektoren R. Heydrich am 28. September 1941. Dieser zeigte sich als – neben K.H.Frank – als der am meist rücksichtslose Realisator der Nazi- Germanisierungspolitik auf dem tschechischen Territorium. Auf seine Anordnung hin erarbeitete das Rasse- und Siedlungshauptamt in Berlin eine Studie, die besagte, dass 45% der tschechischen Nation sich germanisieren liese, 40% Mischlinge seien, und dass 15% rassenfremd seien. Nach seinem Amtsantritt formulierte Heydrich in seiner Rede am 2. Oktober 1941 die weiteren Aufgaben der deutschen Politik im Protektorat eindeutig: „Aber die Grundlinie muß für all dieses Handeln unausgesprochen bleiben, daß dieser Raum einmal deutsch werden muß, und daß der Tscheche in diesem Raum letzten Endes nichts mehr verloren hat.“² Die Realisierung der deutschen Politik sollte durch die Verdeutschung eines Teils der tschechischen Bevölkerung erfolgen, ein Teil sollte später dann in Ostgebiete bzw. direkt ins Reich umgesiedelt werden. Der Teil, der sich nicht germanisieren hätte lassen wollen, hätte an die Mauer gestellt werden sollen – sprich erschossen/vernichtet.

Eine der Methode, die angewendet werden sollte, gehörte das Besiedeln der

intelligence, Jews. Then he counted on employing Czech laborers for German economy and its gradual denationalization in the Empire. The part of it was colonization of the Czech area with German settlers.¹

Specific plans of realization of the leader's decisions came with the Deputy Empire protector R. Heydrich, when he came to power on 28th September 1941. He showed to be –along with K.H. Frank – the most ruthless realization accomplice of the Nazi Germanization policies on the Czech lands. On its principles, he worked out the Master race and colonization office in Berlin a study, which said that it was possible to germanize 45% of the Czech nation, 40% were marked as unequal half caste and 15% of people, who were by race, foreign. Heydrich, after he came to power, stated in his speech other tasks of German policies in the protectorate, notably: “Basic lines must be indeed, though not said, that even in such actions it is valid: this area must be once German and in the end, the Czechs have nothing to expect here.”² Realization of the German policies was supposed to proceed by using a form of germanizing parts of the Czech population, the part was supposed to be moved to the Eastern area or directly into the Empire and the part, which didn't want to subject to Germanization, was supposed to be put to the wall – which meant to be exterminated.

Among the methods, which were meant to be used, was the colonization of the “Czech soils” by the newcomers – from Bessarabia and later from Bukovina and Dobruja. The first reforms were

II. ČÁST Vystěhování

Jednou z konkrétních forem realizace nacistické germanizační politiky se stalo vysídlování celých oblastí v protektorátu. Již 6. března 1940 bylo na poradě německých zemských radů stanoveno vytvořit tzv. německý zemský most od severu k Praze, tzn. poněmčit území mezi Prahou a Litoměřicemi, dále vytvořit německou přehradu vedoucí přes Prahu, Brno, Olomouc až k Ostravě, přičemž se počítalo i s německou oblastí na Jihlavsku. Na jižní Moravě chtěli nacisté osídlit oblasti jižně od Brna a tak je propojit s rakouskými župami. Český národ měl být tak postupně rozdělen do malých izolovaných celků a v budoucnosti asimilován německým živlem.³ Tato idea se pak promítla i do budování německých vojenských cvičišť na území protektorátu.

První fází bylo rozšiřování dosavadních vojenských cvičišť, zbudovaných již za první republiky. Pro německou armádu byl protektorát velmi výhodnou oblastí. V srpnu 1940 oznámil říšský protektor protektorátní vládě, že říšská branná moc zamýšlí rozšířit vojenské cvičiště v Milovicích, Brdech a Vyškově a že k tomu bude nutná evakuace části vesnic v sousedství.

Nicméně i zde byly zohledněny germanizační prvky: tak např. na Vyškovsku se vystěhování týkalo jen ryze českých obcí, tzv. vyškovský německý ostrov (Wischauer *deutsche Sprachinsel* – Komořany, Hlubočany, Kučerov, Lysovice, Rostěnice, Zvonovice, Terešov a Čechyně s celkovým počtem obyvatelstva

“tschechischen” Gebiete durch deutsche Siedler – aus Bessarabien und später aus Bukovina und Dobrudža. Sie sollten die Grundstücke besiedeln, die nach der Realisierung der ersten Grundstücksreform zurückblieben, und die, die im Staatseigentum waren, bzw. den jüdischen Personen gehörten, bzw. in Konkurs übernommen wurden.

II. TEIL Aussiedlung

Eine der konkreten Formen für die Realisierung der Nazi- Germanisierungspolitik war das Aussiedeln von ganzen Gegenden im Protektorat. Bereits am 6. März 1940 wurde durch die deutsche Räte beschlossen, eine sog. deutsche Brücke vom Norden aus bis nach Prag zu schaffen, dh. die Territorien zwischen Prag und Litoměřice zu germanisieren, des Weiteren einen deutschen Verbindungsraum über Prag, Brno, Olomouc bis hin nach Ostrava zu schaffen. Ein deutsches Gebiet wurde auch in der Jihlavaregion geplant. Im Südböhmen wollten die Nazis die Gegenden südlich von Brno besiedeln und somit diese mit an Österreich anzuschließen. Die tschechische Nation hätte somit nach und nach in kleine isolierte Einheiten verteilt werden und künftig durch das deutsche Element assimiliert werden können.³ Dieser Gedanke spiegelte sich später auch in dem Bau von deutschen Truppenübungsplätzen auf dem Protektoratgebiet wieder.

Als erste Phase galt die Erweiterung der bereits existierenden, militärischen Truppenübungsplätzen, die während der Ersten Republik entstanden. Für die deutsche

supposed to be set on the land properties, which were left after the realizations and set on other land properties, which were in the state property or were owned by the Jewish people or were overtaken into urged administration.

PART II Displacement

Displacing the whole area in the protectorate became one of the specific forms of realization of the Nazi Germanization policies. Yet, on 6th March 1940 on a council meeting of German provincial advisors was stated to create so called The German Land Bridge from the north of Prague, i.e. germanize the land between Prague and Litoměřice, furthermore to create a German dam leading through Prague, Brno, Olomouc all the way to Ostrava, at the same time they even counted on a German area in the district of Jihlava. In the south Morava, the Nazis wanted to colonize the area in the south to Brno and this way to connect with the Austrian districts. The Czech nation was gradually supposed to be divided into small isolated units and in the future to be assimilated by a German element.³ Then, this idea was even projected into building German military training areas on the lands of the protectorate.

The 1st stage was expanding existing military training areas, which were yet built during The First Republic. For the German army, the protectorate was a very expedient area. In August 1940, the Empire protector announced to the protectoral government, that the Empire

kolem 3 000) zůstal evakuací nedotčen. 5. září tak byl vydán výnos říšského protektora o rozšíření vojenského cvičiště na Vyškovsku, který předpokládal vysídlení obyvatelstva ve čtyřech etapách zakončit k 1. listopadu 1942.

Jestliže v těchto případech se dalo mluvit v zásadě o rozšiřování vojenských cvičišť, nedalo se tak již hovořit o další etapě. Tou byla největší vysídlovací akce v českých zemích týkající se oblastí, ve které nikdy vojenské cvičiště nebylo. Na rozdíl od předchozích vysídlování, která probíhala ve prospěch wehrmachtu, se v tomto případě jednalo o cvičiště pro Waffen SS. Bylo přitom v několika etapách vysídleno na 65 obcí s více než 30 000 obyvateli z oblasti Benešovska, Neveklovska a Sedlčanska, aby Němci z tohoto ryze českého území vytvořili cvičiště zbraní SS Čechy (SS-Truppenübungsplatz Böhmen), na němž platily jen říšskoněmecké zákony.⁴ V duchu těchto tendencí se nesl i německý návrh na zřízení cvičiště: „Obyvatelstvo je čistě české. Volksdeutsche jsou na tomto území jen v nepatrném počtu... dá se počítat s tím, že obyvatelé po zrušení jejich malých podniků odejdou větším dílem do města. Tím bude biologický základ českého národa značně oslaben.“

I další důvody k vybrání této lokality byly jednoduché. Byla to poměrně velká zemědělská oblast bez větších průmyslových podniků, s relativně malým počtem obyvatel. Pro nacisty bylo nepřijatelné, aby se vystěhovala oblast, která by mohla narušit válečné hospodářství českých zemí (to byl i důvod, proč se vyhnula větší část Týnce nad Sázavou

Armee war Protektorat ein sehr günstiges Gebiet. Im August 1940 teilte der Reichsprotektor der Protektoratregierung mit, dass die Reichswehrmacht die Truppenübungsplätze in Milovice, Brdy und Vyškov erweitern will, und dass dazu eine Evakuierung von Teilen der Nachbargemeinden nötig sei.

Hier wurden ebenfalls die Germanisierungsvorhaben berücksichtigt: in Vyškov-Bezirk (Wischauer Kreis) betraf die Aussiedlung nur rein tschechische Gemeinden, die sog. Wischauer deutsche Sprachinsel – Komořany, Hlubočany, Kučerov, Lysovice, Rostěnice, Zvonovice, Terešov und Čechyně mit gesamter Einwohnerzahl um 3.000 blieb von der Aussiedlung verschont. Am 5. September wurde ein Dekret des Reichsprotektors über die Erweiterung des Wischauer Truppenübungsplatzes erlassen. Dieses Dekret definierte eine Aussiedlung der Bevölkerung, die in vier Phasen stattfinden und zum 1. November 1942 abgeschlossen werden sollte.

Wenn man in diesen Fällen über Erweiterungen von Truppenübungsplätzen sprechen konnte, so war es mit den weiteren Phasen nicht der Fall. Es handelte sich um die größte Aussiedlungsaktion aus dem tschechischen Territorium, Gebieten, wo es nie zuvor einen Truppenübungsplatz gegeben hatte. Bei den vorhergehenden Aussiedlungen handelte sich um Truppenübungsplatzweiterungen für die Wehrmacht, hier aber ging es um Waffen SS Truppenübungsplatzbau. Im Zuge der Planumsetzung wurden in mehreren Etappen an 30.000 Einwohner aus bis zu 65 Gemeinden des Bezirks Benešov, Neveklov und Sedlčany ausgesiedelt, um auf diesen rein tschechischen Gebieten einen SS-Truppenübungsplatz Böhmen, wo nur

defence power was thinking of expanding military training areas in Milovice, Brdy and Vyškov and it would be essential to evacuate parts of the villages in the neighbourhood.

Nevertheless, even here Germanization elements were taken into consideration: so e.g. in the district of Vyškov, the displacement was related clearly to the Czech villages and towns, but so called The Vyškov German Island (Wischauer deutscher Sprachinsel – Komořany, Hlubočany, Kučerov, Lysovice, Rostěnice, Zvonovice, Terešov and Čechyně with an amount of about 3000 of the population) remained untouched by the evacuation.

That way, on 5th September, an order was issued from an Empire protector about expanding a military training area, which supposed the displacement to be finished in 4 stages by 1st November 1942.

In those cases, speaking of principles, if it was possible to talk about expanding military training areas, it wasn't yet possible to talk like that about the next stage – the largest displacement event on the Czech lands, related to the area, where there never was a military training area. Unlike the previous displacements, which ran in the favour of wehrmacht, in that case it was about the training area for Waffen SS. Concurrently, in many stages, in 65 municipalities with more than 30 000 inhabitants were displaced from regions of Benešov, Neveklovsko a Sedlčansko, so the Germans can create clearly out of Czech lands training area of Bohemian SS weapons (SS-Truppenübungsplatz Böhmen), where only German-Empirical laws were valid.⁴

vystěhování, sídlily zde totiž válečně důležité Janečkovy továrny, v nichž byly zaměstnány dvě třetiny obyvatel města). Když se podíváme na mapu, poloha tří cvičišť – Brdy, Milovice i Benešovsko – a dále Neveklovsko, byla pro Němce velmi výhodná i z jiného důvodu – kontrolovala Prahu ze tří stran. To se ukázalo být jedním z velkých problémů pražského povstání na konci války, kdy právě z Benešovska vyrazila silná německá vojenská skupina Wallenstein k útoku na Prahu.⁵

Plány na vybudování cvičiště v této oblasti se datují již od léta roku 1939, kdy byl zpracován německými vojenskými a hospodářskými experty první návrh na vytvoření cvičiště. Jednání o jeho vytvoření se však vlekla, až přišel příkaz od říšského ministra vnitra

reichsdeutsche Gesetze galten, zu schaffen.⁴ Solch eine Tendenz war auch hinsichtlich des Übungsplatzbaus erkennbar: Die Bevölkerung ist rein tschechisch. Volksdeutsche sind auf diesem Gebiet eher Ausnahmen. ...Man kann davon ausgehen, dass die Mehrheit der Einwohner, nachdem ihre Kleinbetriebe geschlossen werden, in die Städte auswandert. Somit wird der biologische Grundstein der tschechischen Nation deutlich geschwächt.“

Es gab auch weitere Gründe dafür, gerade diese Gegenden auszusiedeln. Es war eine ziemlich große Landwirtschaftsregion ohne größere Industriebetriebe und mit geringer Bevölkerungsdichte. Für Nazis war es untragbar, dass eine Gegend ausgesiedelt hätte werden sollen, die die Kriegswirtschaft auf den tschechischen Gebieten destabilisiert hätte (dies war auch der Grund warum ein Großteil der Gemeinde Týnec nad Sázavou nicht ausgesiedelt wurde, hier befanden sich wichtige Janeček-Kriegsfabriken, wo Zweidrittel der Stadt beschäftigt waren). Betrachten wir die Lage der drei Übungsplätzen auf einer Landkarte – Brdy, Milovice und auch Bezirk Benešov – und weiter Neveklov, war diese für die Deutschen auch aus einem anderen Grund von Vorteil – sie hatten von drei Seiten Kontrolle über Prag. Dies zeigte sich später während des Prager Aufstands am Ende des Krieges sehr problematisch, als die starke Wallenstein Division in die Stadt einfuhr.⁵

Die Pläne, einen Truppenübungsplatz in dieser Region zu bauen, gab es bereits im Sommer 1939, dieser erste Entwurf wurde durch deutsche Militär- und Wirtschaftsexperten vorgelegt. Die Verhandlungen über dessen Bau verzögerten sich jedoch, bis ein Befehl vom Reichsinnenminister

With the idea of those tendencies even a German proposal was raised for arranging a training area: “The population is clearly Czech. Volksdeutsche are of a negligible number in this land... it's possible to count on the inhabitants, after cancelling their small companies; a big deal will leave to town. This way the biological basis will be noticeably weakened.”

And other reasons for choosing this locality were simple. It was quite a big agricultural area without bigger industrial companies, with relatively a small amount of population. For the Nazis it was unacceptable to displace an area, which could disrupt war economy of the Czech lands (it was also a reason, why they avoided a displacement of a bigger part of Týnec nad Sázavou, here important Janeček's war factories were situated, where two thirds of the population of the town were employed). When we look at a map, at the location of three training areas – Brdy, Milovice even Benešovsko – then Neveklovsko, which was very advantageous for the Germans even for another reason – to control Prague from three sides. It showed to be one of the big issues of Prague rebellion at the end of the war, when a strong German group Wallenstein took off from Benešov to attack Prague.⁵

Plans for building a training area in this area were dated from summer 1939, when the German military and economic experts worked out the first proposal for creating a training area. But negotiations about its creation dragged until a command came from an Empire interior minister Heinrich Himmler, that the

Heinricha Himmlera, že cvičiště je třeba připravit do 20. března 1942. Termín nebyl reálný, nicméně na základě příslušných instrukcí R. Heydricha začaly okamžitě přípravy k realizaci.

Pro realizaci byl zneužit čl. 3 zákona č. 125 Sb. ze dne 14. července 1927 o právu státu vyvlastnit pro zřízení vojenských objektů a cvičišť jako záminka k nařízení evakuace. Dále byly ještě použity §§ 1 a 3 říšského zákona č. 63 Sb. ze dne 29. března 1935 o vyvlastnění k účelům obrany, který platil v Německu, a Himmler rozšířil od 7. října 1939 jeho platnost i pro protektorát. Složitý úkol přesídlení masivního počtu obyvatel byl dán na starost Přesídlovací kanceláři ministerstva vnitra v Benešově. Úřadoval v ní český personál ministerstva vnitra. V čele stál český právník Jiří Šrajer, který byl též komisařem politické správy v Rokycanech. Většinu dalších vyhlášek vydávala právě tato instituce.

III. ČÁST

Cesty domova – vystěhování mezi Vltavou a Sázavou na Benešovsku

Přípravné práce při tipování území pochopitelně nešlo zcela utajit, a proto se mezi obyvatelstvem začaly šířit obavy, co bude následovat. Kvůli těmto obavám odjela 18. února 1942 do Prahy deputace obyvatelstva za protektorátními ministry. Ministr vnitra Richard Bienert tvrdil, že nemá o ničem ani tušení, ministr zemědělství Adolf Hrubý slíbil ve věci zakročit a ministr školství a národní osvěty Emanuel Moravec dokonce

Heinrich Himmler kam, der Truppenübungsplatz solle bis 20. März 1942 fertig sein. Der Termin war unrealistisch, immerhin begann man nach entsprechenden Anweisungen vom R. Heydrich sofort mit den Vorbereitungsarbeiten.

Für die Planumsetzung wurde Art. 3 des Gesetzes Nr. 125 Sg. vom 14. Juli 1927 über das Recht eines Staates auf Enteignung zum Zwecke einer Errichtung von militärischen Objekten und Übungsplätzen als Vorwand zur Evakuierungsanordnung verletzt. Des Weiteren wurden § § 1 und 3 des Reichsgesetzes Nr. 63 Sg. vom 29. März 1935 über Enteignung zu Wehrzwecken, das in Deutschland galt, angewendet. Diese erweiterte Himmler ab 7. Oktober 1939 auch auf das Protektorat-Territorium. Die schwierige Aufgabe der Umsiedlung von einer enormen Einwohnerzahl wurde dem Umsiedlungsamt des Innenministeriums in Benešov übergeben. Dort arbeitete tschechisches Personal des Innenministeriums, geleitet von Jiří Šrajer, der auch ein Kommissar der politischen Administration in Rokycany war. Die meisten späteren Bekanntmachungen wurden gerade von dieser Institution erlassen.

III. TEIL

Heimatswege – die Aussiedlung zwischen den Flüssen Moldau und Sázava im Benešov-Bezirk

Die Vorbereitungsarbeiten für die Festlegung der betroffenen Gebiete liessen sich verständlicher Weise nicht völlig geheim durchführen, deswegen begann die Bevölkerung Bedenken um ihre Zukunft zu haben. Am 18. Februar 1942 kam deshalb eine

training area is needed to be prepared by 20th March 1942. The term wasn't realistic; nevertheless, based on the relevant instructions by R. Heydrich, the preparations of the realization were immediately started.

For the realization, they misused legal code article 3 law no. 125 from 14th July 1927 about the state rights to expropriate for arranging military compounds and training areas as a pretext for an evacuation decree. Furthermore, they used §§ 1 and 3 of the Empire law legal code no. 63 from 29th March 1935 about expropriate for reasons of defence, which was applied in Germany and on 29th March, Himmler expanded its validity also for the protectorate. The difficult task of displacing a massive amount of population was given to charge to the Relocation office of the interior ministry in Benešov. A Czech staff of the interior ministry held the office. A Czech attorney Jiří Šrajer lead the office, he was also the commissar of the political administration in Rokycany. Most of the announcements were issued just from that institution.

PART III

Paths of home – displacements between rivers Vltava and Sázava in the Benešov's region

Because of the work preparation while guesstimating an area, it was understandable, that it couldn't have been done totally in secret; therefore fear was spread through the population about what will follow next. Because of this fear, on 18th February 1942 a deputation of the

označil zprávy za šeptandu, která má narušit vztahy mezi Čechy a Němci.⁶

Delegace se tak navrátila zpět znepokojená, bez jasné odpovědi na své otázky. Avšak již 14. března 1942 přišla jasná a stručná odpověď. Byla vyvěšena vyhláška Okresního úřadu v Benešově, podle níž se měly vystěhovat tyto obce: Krňany, Teletín, Vysoký Újezd s osadou Větrov, Tuchyně s osadami Lhota a Makovice, Blaženice s osadou Měřín, Malešice, Jablonná s osadou Nebřich, Rabyň s osadami Loutí a Nedvězí a osada Vensov (z obce Břežany). Zmíněné obce zahrnovaly takřka celé Neveklovsko kromě Týnce nad Sázavou a Třebšína. Ve stejný den vyšla i vyhláška zakazující prodej, pronájem, propachtování, stavby a stavební opravy nemovitostí v obcích, které byly určeny k evakuaci.

Dne 25. dubna 1942 byla vydána vyhláška, která nařizovala obyvatelům evakuovaných obcí sklídit úrodu a sehnat si nové bydliště, které museli předes nahlásit v přesídlovací kanceláři v Benešově. Navíc se nesmělo nacházet v dalších jmenovaných obcích z neveklovského, benešovského, votického a sedlčanského okresu, což napovídalo, že tato první vlna evakuace nebyla konečná. Byla to jen první z pěti etap vystěhování obyvatel.

Dne 3. července 1942 byla vydána vyhláška se zákazem vstupu do evakuovaného území lidem, kteří zde neměli stálé bydliště, což byli letní hosté, majitelé vil a turisté. Měli odevzdat klíče od vil a chat místním četnickým hlídkám.

První etapa vystěhování byla k 15. září, resp. 15. říjnu 1942, druhá etapa do 1. dubna, resp. 15. května 1943,

Delegation nach Prag um mit den Protektoratministern zu reden. Der Innenminister Richard Bienert meinte, diesbezüglich keine Ahnung zu haben, der Landwirtschaftminister Adolf Hrubý versprach in der Sache zu intervenieren und der Schul- und Nationalbildungsminister Emmanuel Moravec bezeichnete die Informationen für bloßes Geflüster, die den Zweck hat, die Beziehungen zwischen den Tschechen und Deutschen zu verletzen.⁶

Die Delegation kam also besorgt zurück, ohne eine klare Antwort auf ihre Fragen bekommen zu haben. Doch bereits am 14. März kam eine klare und knappe Antwort. Es wurde eine Bekanntmachung des Bezirksamtes ausgehängt, die besagte, die folgenden Gemeinde sollten wegziehen: Krňany, Teletín, Vysoký Újezd mit der Siedlung Větrov, Tuchyně mit Siedlungen Lhota und Makovice, Blaženice mit Siedlung Měřín, Malešice, Jablonná mit der Siedlung Nebřich, Rabyň mit den Siedlungen Loutí und Nedvězí und Siedlung Vensov (Gemeinde Břežany).

Am 25. April 1942 wurde eine Bekanntmachung angeordnet, die die Bewohner der zu evakuierender Gebiete verpflichtete ihre Acker abzuernten und sich ein neues Zuhause zu suchen. Den neuen Wohnort mussten sie vorher dem Umsiedlungsamt in Benešov melden. Dieser dürfte nicht in zusätzlich neu aufgelisteten Gemeinden der Bezirke Neveklov, Benešov, Votice und Sedlčany sein, was darauf hinweisen liesse, dass die erste Evakuation nicht die letzte gewesen sein wird.

Am 3. Juli 1942 wurde eine Bekanntmachung gemacht, die den Personen ohne einen festen Wohnsitz das Betreten des evakuierten Bezirks verbot, es handelte

population left Prague to the protectorate ministers. Interior minister Richard Bienert claimed, he had no clue, the minister of agriculture Adolf Hrubý promised he would proceed in the issue and the minister of education Emanuel Moravec even marked the information as a grapevine which was supposed to erupt the relationship between the Czechs and the Germans.⁶

So, the delegation returned back unsatisfied, without clear responds for their questions. And yet, on 14th March 1942 a clear and brief reply came. An announcement was displayed at the town hall in Benešov, that said these villages and towns were supposed to be displaced: Krňany, Teletín, Vysoký Újezd together with settlement Větrov, Tuchyně with settlements Lhora and Makovice, Blaženice with settlement Měřín, Malšice, Jablonná with settlement Nebřich, Rabyň with settlements Loutí and Nedvězí and settlement Vensov (from village Břežany). Mentioned villages and towns put together nearly the whole district of Neveklovsko excluding Týnec nad Sázavou and Třebšína. On the same day another announcement was displayed prohibiting sale, rent, land rent, building and reconstruction of building properties in the villages and towns that were decided for evacuation.

On 25th April 1942, an announcement was issued, which commanded the inhabitants of the evacuated villages and towns to clean crops and get a new residence, which they were obliged to report in advance at the Resettlement Office in Benešov. Moreover, it was prohibited to be in other named villages and towns

třetí etapa do 31. prosince 1943, následovaly další dvě a vše mělo být ukončeno 1. dubna 1944. Přitom první etapa vystěhování byla ve srovnání s následujícími poměrně mírná: vystěhovalci si mohli odvézt živý i mrtvý inventář, nemovitý majetek byl vykoupěn na základě trhových smluv, jen výjimečně docházelo k vyvlastňovacímu řízení. Výkup pozemků, jenž se uskutečňoval pomocí trhové smlouvy, prováděl Pozemkový úřad pro Čechy a Moravu, a to podle

zákona o vyvlastnění k účelům obrany státu č. 63/1935 Sb., doplněného nařízením říšského protektora z 11. dubna 1940 a výnosem říšského protektora z 18. ledna 1943.

V prvních dvou etapách se většina obyvatel vystěhovala, protože se jim podařilo najít nové domovy, lidé v dalších

sich in den meisten Fällen um Sommergäste, Villenbesitzer und Touristen. Diese sollten ihre Schlüssel an die lokale Streifen abgeben.

Die erste Aussiedlungsphase war am 15. September, bzw. am 15. Oktober 1942, die zweite am 1. April, bzw. am 15. Mai 1943, die dritte Phase am 31. Dezember 1943, danach folgten noch zwei weitere und alles hätte zum 1. April 1944 vollbracht werden sollen. Die erste Aussiedlungsphase verlief aber im Vergleich mit den darauffolgenden Aussiedlungen relativ sanft: Die Aussiedler durften sowohl lebendiges, als auch sachliches Inventar mitnehmen, das Immobilienvermögen wurde anhand von Marktverträgen abgekauft, nur selten kam es zu Enteignungsverfahren. Den Grundstückaufkauf, der ebenfalls anhand von Marktverträgen verlief, führte das Bodenamt für Böhmen und Mähren durch. Dieser Ankauf beruhte auf dem Gesetz über die Aneignung zu Staatsverteidigungszwecke Nr. 63/1935 Sg., ergänzt durch eine Verordnung des Reichsprotectors vom 11. April 1940 und später vom 18. Januar 1943.

In den ersten zwei Phasen ist die Mehrheit der Bevölkerung ausgezogen, weil es ihnen gelungen war neue Wohnmöglichkeiten zu finden, die Menschen in den folgenden Phasen hatten es schwieriger: Die Möglichkeiten eine neue Wohnung zu finden grenzten an Null, und falls sie nicht die Möglichkeit hatten, zu ihren Verwandten in andere Regionen des Protektorats zu ziehen, blieben sie vor Ort und fungierten als Lohnarbeiter auf den sog. SS-Höfen. Es gab insgesamt 39 solche Höfe auf dem Übungsplatzgelände. Die Gemeinden mit Selbstverwaltung wurden abgeschafft und deren Vermögen wurde an den Regierungskommissar

from non veklovsko, benešovsko, voticko and sedlčansko district, by which it was certain that the first wave of evacuation wasn't finished. It was one of the 5 stages of displacing inhabitants.

On 3rd July 1942, an announcement was issued about a ban to enter the evacuated area. It was valid for people, who didn't have a permanent address, that were summer guests, owners of villas and tourists. They were supposed to hand in keys from the villas and cottages to the local police guards.

The first stage of the displacement was till 15th September, or 15th October 1942, second stage till 1st April or 15th May 1943, third stage till 31st December 1943, and the two other stages followed and all was supposed to be done by 1st April 1944. Though, the first stage of the displacement was, comparing to the other ones, quite mild: The displaced people could take living and non living inventory, immovable property were bought on a base of trade contracts, only in rare cases were put to expropriation procedures. The purchase of the lands, which was realized by using trade contracts, were performed by the Land department for Bohemia and Morava, due to the legal act about expropriation for state defence purposes legal code no. 63/1934, which was accompanied by orders from the Empire protector from 11th April 1940 and by a decree of the Empire protector from 18th 1943.

In the first two stages, most of the inhabitants moved out, because they found new homes. It was more difficult for the people in the second stage: chances of searching a new home grew smaller to minimum and if they hadn't

etapách už to měli horší: možnosti nalezení nového obydlí se zmenšovaly na minimum a pokud neměli možnost přestěhovat se ke svým příbuzným do jiných oblastí protektorátu, často jim nezbývalo, než aby zůstali jako námezdné síly na cvičišti pro práci v tzv. SS-Hofech, jichž vzniklo na cvičišti 39. Obce s vlastní samosprávou byly zrušeny a jejich majetek byl odevzdán vládnímu komisaři pro vysídlené obce. Došlo i k úpravě okresního zřízení, okres jílovský byl zrušen a přičleněn k okresu Praha venkov-jih a okres sedlčanský byl přeložen do Votic.

Hranice cvičiště SS-Truppenübungsplatz Böhmen tvořily na západě Vltava, na severu Sázava od Pikovic až k Poříčí, na východě se hranice dotýkala Benešova, dále směrem na jih po státní silnici k Bystřici, pak po železniční trati až k Voticím, odtud na západ přes Sedlčany až k Vltavě.

Celkově se odhaduje, že cvičiště opustilo asi 60% obyvatel a 40% jich zůstalo. Ani ti, kteří zůstali, však neměli zaručeno, že zůstanou bydlet ve svých domech nebo poblíž, a museli se často stěhovat i v rámci cvičiště. Jejich majetek byl vyvlastněn stejně jako těm, kteří museli vystěhované území opustit. Nicméně už ta skutečnost, že mohli zůstat alespoň v blízkosti svého majetku, resp. se museli přestěhovat do jiných vystěhovaných obydlí, vzbudila určité pocity nevraživosti mezi oběma skupinami, která se často přenášela i do období poválečného.⁷

Vzhledem k potřebám pracovní síly bylo vedle této části původního obyvatelstva cvičiště využito i pracovní síly

für ausgesiedelte Gemeinden übergeben. Es kam auch zu Bezirksaufbauveränderungen, der Bezirk Jílovský wurde abgeschafft und dem Kreis Prag venkov-jih angegliedert und der Bezirk Sedlčany wurde nach Votice verlegt.

Die Grenzen des SS-Truppenübungsplatzes Böhmen bildeten im Westen die Moldau, im Norden der Fluss Sázava von Pikovice bis nach Poříčí, im Osten war die Grenze bei Benešov, weiter in Richtung Süden entlang der Straße nach Bystřice, dann entlang der Eisenbahnstrecke nach Votice, von hier aus in Richtung Westen über Sedlčany bis zur Moldau.

Insgesamt wird geschätzt, dass etwa 60% der Bevölkerung das Übungsplatzgebiet verlassen hatten und 40% blieben. Aber auch die, die geblieben waren, hatten keine Garantie, dass sie in ihren Häusern bzw. in der Nähe weiter wohnen konnten und sie mussten sehr oft innerhalb des Übungsplatzes umziehen. Ihr Eigentum wurde ebenso enteignet, wie das der ausgesiedelten Einwohner. Die Tatsache, dass sie, auch wenn nur in der Nähe ihrer ehemaligen Wohnorte bleiben durften, bzw. in andere verlassene Wohnungen von Ausgesiedelten umziehen mussten, weckte ein Gefühl der Feindseligkeit unter den zwei Gruppen, also unter denen, die wegziehen mussten, und denen, die bleiben durften. Dieses Gefühl blieb und übertrug sich auch deutlich auf die Nachkriegszeit.⁷

Wegen Arbeitskräftemangel wurden neben den Arbeitern der Ursprungsbevölkerung auch Arbeitsplätze von Häftlingen besetzt. Auf dem Übungsplatz entstanden verschiedene Lagerarten, von Konzentrationsaußenlagern (siehe z.B. Hradischko, ein Außenlager vom KZ Flossenbürg) über

the possibility to move to their relatives in other areas of the protectorate, they often hadn't other choice then to remain as a force mercenary on the training area for work in so called SS-Hofech, which was created on training area 39. Villages and towns with their own administration were cancelled and their property was passed on to the governing commissar for displaced villages and towns. It also happened that the district constitution was adjusted, the district of Jílové was cancelled and was affiliated to the district of Prague venkov – south and district of Sedlčany was affiliated to Votice.

The boundary line of the training area SS-Truppenübungsplatz Böhmen in the west were created by Vltava, in the north by Sázava from Pikovice up to Poříčí, in the east the boundary was related to Benešov, and then direction to the south along the state road to Bystřice, and then along the railway up to Votice, from there to the west via Sedlčany up to Vltava.

Altogether they estimated that 60% of the population left the training area and about 40% of them remained. Not even those, who remained, and though it wasn't guaranteed, they would stay in their homes or somewhere near by, had to move even within the training area quite often. Their property was expropriated as well were those, who had to leave the displaced area. Nevertheless, the reality was they could remain at least near their property, or had to move to other displaced residence, which caused specific emotions of hatred between the both groups, which were carried on even into the post-war period.⁷

vězňů, na cvičišti vznikaly různé druhy táborů, od poboček koncentračních táborů (viz např. Hradištko, pobočka koncentračního tábora Flossenbürg) přes pracovní-výchovné tábory až po kárné tábory pro příslušníky SS.

Na katastru obce Břežany Němci zřídili pracovní-výchovný tábor (Arbeitserziehungslager). Nacisté tyto tábory zřizovali pro osoby, které podle německých předpisů porušovaly pracovní smlouvu (týkalo se to např. i útěků z pracovního nasazení Čechů v Říši) nebo podle nacistických hledisek pracovaly špatně a nedostatečně, dále pro osoby propuštěné z věznic a koncentračních táborů, o nichž bylo rozhodnuto, že potřebují „výchovný kurs“ pro práci v průmyslu. Doba zde strávená neměla přesahovat osm týdnů.⁸

První tábor tohoto druhu v Posázaví byl zřízen krátce po vystěhování území v roce 1942 v obci Hradištko, kde však působil jen krátce (potom zde nacisté umístili pobočku koncentračního tábora Flossenbürg).

Na konci roku 1943 byl pracovní tábor přemístěn do Břežan. V severovýchodní části vystěhované obce (Malá strana) Němci zřídili tábor pro muže české národnosti starší 18 let. O všech těchto okolnostech hovoří zpráva z 11. února 1944 určená K. H. Frankovi: „Tábor leží v obvodu vojenského cvičiště Čechy a je ubytován v obci Břežany... Pobočky jsou v Bukovanech, Krhanicích a Tvoršovicích. Bývalý pracovní tábor na cvičišti, který byl v Hradištku a byl zřízen nákladem 2 000 000 korun, byl mnou v listopadu m.r. přenechán velitelství vojenského cvičiště k ubytování

Arbeits-Erziehungslager bis hin zu Straflager für SS-Mitglieder.

Auf dem Territorium der Gemeinde Břežany haben die Deutschen ein Arbeitserziehungslager eingerichtet. Die Nazis sperrten in diese Lager diejenigen, die nach den deutschen Gesetzen den Arbeitsvertrag verletzten (es betraf zum Beispiel die Flucht der Tschechen aus der Zwangsarbeit im Reich) bzw. die nach deutschen Ansichten schlecht und ungenügend arbeiteten. Des Weiteren waren diese Lager für Entlassene aus Haftanstalten und Konzentrationslagern bestimmt, über die beschlossen wurde, dass sie einen „Erziehungskurs“ durch Arbeit im Industriebereich benötigten. Die Aufenthaltsdauer hier sollte die Frist von acht Wochen nicht überschreiten.⁸

Ein erstes Lager dieser Art in der Region Posázaví wurde kurz nach der Aussiedlung im Jahre 1942 in der Gemeinde Hradištko errichtet. Dieses existierte jedoch nur kurz, danach haben die Nazis hier ein Außenlager des KZ Flossenbürg installiert.

Zum Ende des Jahres 1943 wurde das Arbeitslager nach Břežany verlegt. In dem nordöstlichen Teil des ausgesiedelten Gemeinde (Malá strana) haben die Deutschen ein Lager für tschechische Männer über 18 J. errichtet. All diese Anliegen werden in einem Bericht vom 11. Februar 1944 zusammengefasst, der an K.H. Frank bestimmt war: „Das Lager befindet sich auf dem Territorium des Truppenübungsplatzes Böhmen in der Gemeinde Břežany... Außenstellen befinden sich in Bukovany, Krhanice a Tvoršovice. Das ehemalige Arbeitslager auf dem Übungsplatz, das in Hradištko war, und mit einem Aufwand von 2.000.000,- Kronen errichtet wurde, wurde durch mich im November des vergangenen

According to the needs of the labor force there was in the training area apart of the original population also labor forces of prisoners, many kinds of camps were created, from branches of concentration camps (like e.g. Hradištko, branch of concentration camp Flossenbürg) over work-educational camps to disciplinary camps for members of SS.

At the land registry in Břežany, Germans arranged a work-educational camp (Arbeitserziehungslager). The Nazis arranged these camps for people, who due to German rules breached job contracts (concerning e.g. escapes from work duties of the Czechs in the Empire) or, due to Nazi's point of view, didn't work well and insufficiently, furthermore, for people dismissed from prisons and concentration camps, that were decided about, that they needed „educational course“ for work in an industry. The time spent there wasn't supposed to be more than 8 weeks.⁸

The first camp of that kind was arranged near river Sázava after displacing an area in a village Hradištko in 1942, which functioned only shortly (then there the Nazis placed a branch of a concentration camp Flossenbürg).

At the end of the year 1943, the work camp was resettled to Břežany. In the north east part of a displaced village (Malá strana) the Germans arranged a camp for men of Czech nationality older than 18. A report displayed those circumstances on 11th February 1944 which was addressed to K.H. Frank: „The camp lies in a district of a military training area Čechy and it is accommodated in a town Břežany...Branches are in Bukovany,

vězňů koncentračního tábora. Obyvatelé tábora jsou zaměstnávání těžkými zemními pracemi a v kamenolomu na SS vojenském cvičišti. Možnost obsazení: 1 000. Stav vězňů k 31. 12. 1943: 842. Síla strážního oddílu 1 × 80 [1 důstojník + 80 mužů]. Počet dosud předaných [vězňů] 5 300. Pracovní hodiny k 31. 12. 1943: 1 802 320.“

Tábor byl na území SS-cvičiště umístěn úmyslně: nacisté potřebovali pracovní sílu vězňů pro údržbu cvičiště. Vězňové pracovali zejména v kamenolomu v Požárech, dále při různých stavbách (vodovod, silnice apod.), i v zemědělství. Tábor byl hlídán českou protektorátní neuniformovanou policií, v jeho čele však vždy stál příslušník gestapa (německé tajné policie); od 20. dubna 1944 byl velitelem bývalý vrchní kriminální asistent pražského gestapa Willy Wollner (po válce v roce 1947 odsouzen mimořádným lidovým soudem k trestu smrti a popraven).⁹

Správu evakuovaného území vedl vládní komisař pro vysídlené obce cvičiště zbraní SS Benešov, jímž byl nejprve J. Laser, od 1. května 1943 H. Wildner. Hlavním velitelem cvičiště byl SS-Brigadeführer a generálmajor zbraní SS Alfred Karrasch, který sídlil na zámku v Konopišti a 8. května 1945 dobrovolně přešel do amerického zajetí.¹⁰

IV. ČÁST Domů

V průběhu 9.–11. května 1945 bylo území cvičiště SS na Neveklovsku osvobozeno jednotkami Rudé armády, která

Jahres der Truppenübungsplatzleitung zum Zweck der Unterkunft der Häftlinge aus dem Konzentrationslager übergeben. Die Häftlinge im Lager werden mit schweren Erdarbeiten und in einem Steinbruch auf dem SS-Truppenübungsplatz beschäftigt. Besetzungsmöglichkeiten: 1.000. Anzahl der Häftlinge zum 31. 12. 1943: 842. Schutz-einheit 1 × 80 (ein Offizier + 80 Männer) Anzahl der bisher übergebenen (Häftlinge): 5.300. Arbeitsstunden zum 31. 12. 1943: 1.802.320“

Das Lager wurde mit Absicht auf dem Gelände des SS-Truppenübungsplatzes errichtet: Die Nazis haben Häftlingsarbeitskräfte für die Arbeiten am Übungsplatz gebraucht. Die Häftlinge arbeiteten zum Beispiel im Steinbruch in Požáry, bei verschiedenen Baumaßnahmen (Wasserleitung, Straßenbau, u.ä), in der Landwirtschaft. Das Lager wurde durch die tschechische nichtuniformierte Protektorspolizei bewacht, wobei dieses durch einen Gestapo-Mitglied geleitet wurde. Ab 20. April 1944 war der Kommandant der ehemalige Kriminallassistent des Prager Gestapo Willy Wollner (nach dem Krieg im Jahre 1947 durch das Sondervolksgericht zur Todesstrafe verurteilt und hingerichtet).⁹

Die Verwaltung des evakuiertes Gebietes leitete der Regierungskommissar für ausgesiedelte Gemeinden des Waffen SS-Truppenübungsplatzes Benešov, dieser war zuerst J. Laser, ab 1. Mai 1943 H. Wildner. Der Hauptkommandant des Truppenübungsplatzes war SS-Brigadeführer und Generalmajor Waffen SS Alfred Karrasch, der im Schloss in Konopište seinen Amtssitz hatte und am 8. Mai 1945 freiwillig in die amerikanische Gefangenschaft ging.¹⁰

Krhanice and Tvoršovice. The former work camp in the training area, which was in Hradištko and it was arranged with a cost of 2 000 000 CZK, was by me in November m.r. let to the headquarters of a military training area for accommodating prisoners of the concentration camp. Inhabitants of the camp were employed to hard ground jobs and in a stone pit on an SS military training area. Possible staff: 1 000. State of prisoners on 31st December 1943: 842. The strength of the guard unit 1 × 80 [1 officer + 80 men]. The amount of transmitted [prisoners] 5 300. Worked hours to 31st December 1943: 1 802 320.“

The camp was situated in the area of SS – training area intentionally: the Nazis needed a work force of prisoners for maintaining the training area. Prisoners worked especially in the stone pit in Požáry, furthermore for different constructions (water pipelines, roads etc.), even in agriculture. The camp was controlled by the Czech protectoral police without uniforms. A member of the Gestapo always stood in the camp's leads (German secret police); from 20th April 1944, Willy Wormer, the head criminal assistant of the Prague Gestapo, was the commander (after war in 1947 he was sentenced to death by a special people's court and was executed).⁹

Administration of the evacuated area was lead by a commissar for displaced villages and towns with weapons SS Benešov, that was firstly J. Laser, from 1st May 1943 H. Wildner. The prime commander of the training area was SS-Brigadeführer and general mayor of weapons, SS Alfred Karrasch, who resided on

zajistila německé vojenské objekty na cvičišti jako válečnou kořist. Původní budovy kárného tábora SS v Prosečnici-Lešanech sovětské velitelství využilo pro účely soustředění zajatých německých vojáků jako zajateckého tábora.

Otázkou se stal návrat původního obyvatelstva. Benešovský revoluční národní výbor vydal již 8. května 1945 svolání k občanům, jímž se zatím zakazovalo stěhování na území cvičiště z bezpečnostních důvodů: na cvičišti byly ještě zbytky německých vojenských jednotek a také obrovské množství munice, které se stalo příčinou mnoha smrtelných úrazů nejen bezprostředně po válce, ale i v letech následujících. To však nezabránilo původnímu obyvatelstvu, aby se nevracelo do svých domovů. Některé oblasti ve středu cvičiště na Neveklovsku, zejména ty, které se staly tzv. Ziel-Gebiet, cílovými oblastmi, byly těžce poškozeny v důsledku cvičných střelb, takže celé vesnice zůstaly neobyvatelné. Naproti tomu vesnice, které byly sídlem školních jednotek SS, byly relativně v dobrém stavu.

Obnova předválečného stavu však byla velmi dlouhým procesem, který nedospěl – a to se dá říci až do současnosti – k úplné restituci poměrů před vysídlením, mj. i pro postoj nejvyšších vládních orgánů, které měly s tímto územím jiné úmysly – Zemský národní výbor např. navrhol, aby půda na cvičišti zůstala v majetku státu, který by ji mohl využít např. k účelům rekreačním; Zemský národní výbor se např. snažil, aby vysídleni z Benešova místo návratu do svých domovů raději osídlovali pohraničí. Tato výzva ze září 1945 však skončila

IV. TEIL nach Hause

In der Zeit von 9.–11. Mai 1945 wurde das Territorium des SS-Truppenübungsplatzes bei Neveklov durch Einheiten der Roten Armee befreit, die die deutschen Militär-objekte als Kriegsbeute konfizierte. Die ursprünglichen Gebäude des Straflagers der SS in Prosečnice-Lešany hat das Sowjetkommando für die Unterbringung von eingekommenen deutschen Soldaten als Kriegsgefangenenlager genutzt.

Eine Frage stellte die Rückkehr der ursprünglichen Bevölkerung dar. Das Revolutionäre Nationalkomitee Benešov gab bereits am 8. Mai 1945 eine Verkündigung an die Bürger ab, die besagte, dass es noch aus Sicherheitsgründen verboten sei auf das Territorium des Truppenübungsplatzes zu ziehen: Auf dem Übungsplatz gab es nicht nur Reste von deutschen Militäreinheiten, sondern auch eine Menge von Munition. Diese Munitionreste waren für viele tödliche Unfälle nicht nur unmittelbar nach dem Krieg, sondern auch in den folgenden Jahren verantwortlich. Diese Tatsachen hinderten jedoch die ursprünglichen Bewohnern nicht daran, in ihr altes Zuhause zu ziehen. Einige Gegenden in der Mitte des Übungsplatzes im Bezirk Neveklov, vor allem die, die ein sog. Zielgebiet wurden, waren infolge Übungsbeschießungen besonders schwer beschädigt, blieben jedoch nicht unbewohnbar. Im Gegenteil, Dörfer, die als Sitz für SS-Schulungseinheiten dienten, waren in einem relativ gutem Zustand.

Die Wiederherstellung des Zustandes, wie vor dem Krieg, war ein sehr langer Prozess, der eigentlich nie eine völlige

the castle in Konopiště and on 8th May 1945 voluntarily he came into American captivity.¹⁰

PART IV Coming home

During 9th–11th May 1945 the training area SS was in the district of Neveklov was liberated by the units of the Red Army, which assured German military compounds on the training area as a war spoil. The Soviet headquarters used the previous buildings of disciplinary camp SS in Prosečnice – Lešany for a workshop of German soldiers as a POW camp.

The question was the return of the original population. Benešov revolutionary national committee published yet on 8th May 1945 a proclamation to the citizens, that were prohibited to move back to the training area for security purposes: in the training area were remainders of German military units and also huge amount of munitions, which became a cause of many death injuries not only instantly after war but also in years that followed. That, however, didn't obstruct the original inhabitants to move back to their homes. Some areas in the centre of the training area in the district of Neveklov, especially those, who became so called Ziel-Gebiet, due to the results of target areas, were severely damaged by trained shots, the whole village remained not resided. Oppositely to that, villages which were settlements of education units of SS, were relatively in a good condition.

Renewal of the post-war state was however a very long process, which

naprostým neúspěchem, z celé vystěhované oblasti se přihlásilo jen 38 malozemědělců a 59 deputátníků.¹¹

V. ČÁST Doma

Faktem zůstává, že se region vysídleného cvičiště zbraní SS, ale i dalších postižených oblastí potýká ve všech oblastech života s následky vystěho-

vání doposud. Připomeňme poválečné svědectví Jana Opočenského, jenž o návštěvě této oblasti 24. srpna 1945 napsal: „Pátek. Ráno vlakem a autobusem a pak pěšky do Křečovic. Kraj neveklovský s metlicí, pýrem a bodláčím na polích, s municí rozházenou téměř všude, li duprázný, s vozy a tanky rozbitými

Restitution erreichte – dieses kann man auch bis hin in die Gegenwart sagen – auch wenn es um die Stellung der Regierungsorgane, die hinsichtlich dieses Gebietes oft andere Vorhaben bevorzugten – der Landesnationalausschuss zum Beispiel kam mit dem Entwurf diese Gebiete dem Staat zu überlassen, dieser könne die Region zu rekeativen Zwecken freigeben; der Landesnationalausschuss wollte auch, dass die Aussiedler aus Benešov anstatt zurück zu kehren, die Grenzregionen besiedeln. Dieser Aufruf scheiterte jedoch im September 1945 völlig, da sich nur 38 Kleinlandwirte und 59 Deputatsarbeiter meldeten.¹¹

V. TEIL Zu Hause

Es bleibt die Tatsache, dass die Region des SS-Truppenübungsplatzes, aber auch viele andere betroffene Gegenden, in allen Bereichen des Lebens mit den Folgen der Aussiedlung bis heute zu kämpfen haben. Jan Opočenský, der diese Gegend am 24. August 1945 besuchte, schrieb: „Freitag. In der Frühe mit dem Zug und Bus und dann zu Fuss nach Křečovice. Bezirk Neveklov mit Rasen-Schmiele-, Kriech-Quecken- und Distelfeldern, mit überall herumliegender Munition, menschenleer, mit kaputten Wagen und Panzern, erinnert an den Anblick auf das Schlachtfeld von Verdun in vorheiligem Krieg. Die Leute hier leiden offenbar an der Öde, Mangel an Vieh, Mangel an dem Willen das Vieh von anderen Ländern herzunehmen. Die Bezirke kämpfen gegen die Einsiedler, als wären sie fremde Zuwanderer. Sie stellen nicht einmal Tierpässe für das mitgebrachte Vieh aus. Ein Kampf aller

hasn't matured yet – we could say till the present times – for absolute restitution of proportions before displacement, among others, even for the stance of the highest government bodies, which had other intentions with that area – provincial national committee e.g. suggested that the land in the training area would remain as a state property, which they could use, for example, for recreational purposes; The provincial national committee e.g. attempted, that the displaced people from Benešov instead of returning to their homes would rather settle at the borders. That call from September 1945 turned into a total failure, from the whole displaced area only 38 small farmers and 59 co-owners applied for it.¹¹

PART V At home

The fact remains, that the region of the displaced training area of weapons of SS, but even other affected areas, contended lives in all areas with consequences from the displacement until now. Let's remember a post-war witness of Jan Opočenský, about his visit to that area on 24th August 1945, he wrote: “Friday. In the morning, by train and bus and then walked do Křečovice. Neveklov region with des-champsia, wheatgrass and thistle on the fields, with munitions thrown almost everywhere, desolated, with broken vehicles and tanks reminds you a view of Verdun battle fields from the last war. People likely suffer from the deserted landscape, there's no cattle and there's not sufficient will to bring in cattle from other regions of

připomíná pohled na verdunské bojiště po minulé válce. Lidé zřejmě trpí pusto-
tou kraje, není dobytka a není dosti vůle
přihnát dobytek z jiných krajů země.
Okresy bojují proti přistěhovalcům, jako
by byli cizí přivandrovalci. Ani na dove-
dený a zakoupený dobytek nepovolují
dobyččí pasy. Boj všech proti všem. Be-
nešova proti Neveklovu, Neveklova proti
vzdálenějšímu okolí.“¹²

Většina navrátilců se však přesto vrá-
tila do svých původních domovů. Čekal
je tam však smutný obrázek zpusťování
a zmaru. Na polích, která většinou ne-
byla obdělávána po dobu vystěhování,
rostlo vysoké blý. Nejhůře dopadly ves-
nice v tzv. cílových oblastech cvičných
střelb. V nich byly často místo domů jen
hromady trosk nebo rozstřílené stěny.
Některý dům byl poškozený méně, jiný
více, téměř každý má poškozenou stře-
chu a zdivo. A poškozené, neopravené
domy neodolaly nepříznivým přírodním
vlivům a někdy také nájezdům zlodějů,
kteří to, co přežilo německé panování,
ukradli a vyrabovali.

Pamětníci hovoří o zaplevelených
plantážích jahod, kterými kdysi ohro-
movali své okolí: „Po těch polích, to víte,
to bylo samej pejz, nic nebylo voraný.
Střely a granáty, a jak tomu říkali, to le-
želo na těch polích poházený, na stranu
nejvíc k tý Vazovnici. Mužský se báli vo-
rat. Patron všude vysypanejch, to eště
teď po polích sbíráme kusy železa vod
těch pancéřovejch pěstí. Ty konce tam
pořád najdeme.“¹³

Pole ukřývala mnohá nebezpečí
v podobě nevybuchlých granátů a min.
Některé byly schované, jiné velmi dobře
viditelné: „Tatínek měl bulíky na vorání.

gegen alle. Benešov gegen Neveklov, Ne-
veklov gegen weitere Umgebung.“¹²

Die Mehrheit der Heimkehrer kehrte
trotzdem in ihre ursprünglichen Häuser zu-
rück. Es erwartete sie ein Bild der Verwüs-
tung und Zerstörung. Auf den Ackern, die in
den meisten Fällen nicht gepflügt wurden,
wuchs hohes Unkraut. Am schlimmsten
schnitten die Dörfer aus den sog. Zielgebie-
ten ab. Hier waren oft anstelle von ganzen
Häusern nur Trümmerhaufen zu finden.
Manche Häuser waren weniger beschädigt,
manche mehr, aber fast jedes hatte ein be-
schädigtes Dach bzw. Bauwerk. Und die
beschädigten, unreparierten Häuser hielten
den Witterungsverhältnissen nicht stand,
sie fielen oft Räubern zu Opfer, die all das,
was die Zeiten der deutschen Herrschaft
überlebte, zerstörten bzw. stahlen.

Die Zeitzeugen berichten über völlig
mit Unkraut bewachsene Erdbeerplanta-
gen, die einst die Umgebung in Begeiste-
rung versetzten: “Die Felder, wie man ja
weiß, dass hier lauter Quecken wuchsen,
waren nicht gepflügt. Lauter Geschosse und
Granate, oder wie sie´s nannten, all das lag
hier herum, auf den Feldern hier, vor allen
hier Richtung Ort Vazovnice. Die Männer
hatten Angst vorm Pflügen. Lauter Patro-
nen, bis heute sammeln wir Metallstücke
von diesen Panzerfäusten. Die Endungen
finden wir ständig.“¹³

Die Felder verbergen viele Gefahren in
Form von Blindgängern und Minen. Man-
che waren versteckt, andere sehr gut sicht-
bar: “Mein Vati hatte Bullen zum pflügen
eingesetzt. Pferde gab es kaum. Als er mit
ihnen pflügte, und sie dann nicht mehr
konnten, müde waren, und der Bulle fing an
zu pinkeln, und da kam eine Mine aus dem
Boden. Er hatte ganz viele Granaten, Minen

the country. Counties are fighting against
immigrants, like they were foreign stran-
gers. They wouldn't even approve cattle
permits, not even for brought or bought
cattle. Fight of all against all. Benešov
against Neveklov, Neveklov against other
further surrounding regions.”¹³

Most returnees, however, returned to
their original homes. But a sad picture
of devastation and ruin awaited them.
High weeds grew on the fields, which
weren't in most cases cultivated during
the times of displacement. The worst im-
pact fell on the villages of so called target
places for training shooting. In them, in-
stead of houses they found only ruins or
walls riddled by bullets. Some house was
less damaged, some more, almost eve-
ryone had a damaged roof or wall. And
those damaged and unrepairable homes
couldn't resist unbeneficial nature effects
and sometimes also incursions of thieves,
who survived the German reign, stole and
robbed them.

People of the time who remember talk
about weeded fields of strawberries, which
they amazed their neighbourhood with: “
On the fields, there were, you know, only
weeds, nothing was ploughed. Shots and
grenades, as they were called, they laid
over those fields, the most to the side to
that Vazovnice. Men were afraid to plough.
Many cartridges were thrown around, and
we still collect pieces of steel from the
panzerfausts. We still find their ends.”¹³

The fields covered a lot of dan-
ger in forms of not exploded grenades
and mines. Some were covered, oth-
ers were well seen: “Dad had small oxen
for plough. There weren't many horses.
How he ploughed with them, then they

Koní moc nebylo. Jak s nima voral, tak
třeba už nemohli, zastavili a ten bulík
začal čůrat, tak se vyvalila mina. Vyvorál
moc granátů, min a pancéřových pěstí.
Tam na tom poli, jak tam bylo to cvičiště,
tam vyvorál celou nůši. Ty četníci přijeli
a odvezli to pryč. Vždycky to bylo zablá-
cený a v hroudě, měl to štěstí, že to s nim
nevylítlo.“ Všechny tyto pozůstatky ně-
meckého panství musely být zneškod-
něny pyrotechniky.¹⁴

Dlužno dodat, že výstavba vojen-
ských cvičišť nebyla na okupovaných
územích ojedinělým zjevem, kompa-
race podmínek jejich výstavby v růz-
ných okupovaných územích však dopo-
sud zůstává bílým místem, vyplývajícím
mj. i ze špatného stavu zpracování této
problematiky na národních úrovních.

und Panzerfäuste freigelegt. Dort auf dem
Feld, wo einst der Übungsplatz war, dort
hat er ganzen vollen Korb heraus gepflügt.
Die Gendarmen kamen und haben´s weg-
gebracht. Er hat´s auf einem Haufen gesam-
melt, bekam das dann auch schön bezahlt,
er hatte echt Glück, dass es nie mit ihm in
die Luft flog.“ All diese Reste der deutschen
Herrschaft mussten durch Pyrotechnik be-
seitigt worden sein.¹⁴

Es wäre noch zu erwähnen, dass der
Bau von Truppenübungsplätzen auf den
besetzten Territorien kein einzigartiges
Phänomän war, die Komparation der Bau-
bedingungen in verschiedenen besetzten
Ländern lässt immer noch viel zu Wün-
schen übrig. Dies hängt mit unzureichen-
der Bearbeitung dieser Problematik auf der
nationalen Ebene zusammen.

just couldn't do more, they stopped and
started to pee, then a mine exposed. He
ploughed out many grenades, mines and
panzerfausts. There in the field, where
the training area was, he ploughed out
a whole back basket. The officers came
and took them away. It was always dirty
and in a lump, he was lucky, that it didn't
blow with him.” All these remains of the
German dominium had to be terminated
by bomb experts.¹⁴

It is owed to add, that the exhibitions
of the training area weren't a rare look on
the occupied lands, comparison of the
conditions of their constructions in dif-
ferent occupied land whatever remained
as a white place till now., derived, among
others, even from the bad conditions of
solving this issue on the national classes.

POZNÁMKY:

¹⁾ Miroslav Kárný, Jaroslava Milotová, Dagmar Moravcová, *Anatomie okupační politiky hitlerovského Německa v Protektorátu Čechy a Morava* (dále jen *Anatomie...*), Sborník k problematice dějin imperialismu 21, Praha 1987, dok. č. 13, s. 49–56; *Chtěli nás vyhubit*, Praha 1961, s. 46–50.

²⁾ Miroslav Kárný, Jaroslava Milotová, Margita Kárná, *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*, Praha 1991, dok. č. 9, s. 98–113; *Chtěli nás vyhubit*, c. d., dok. č. 19, s. 125–137.

³⁾ D. Brandes, c. d., s. 201.

⁴⁾ Stanislav Staněk, *Evakuace území mezi Vltavou a Sázavou za okupace*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 14, 1973; J. Hoffmannová, J. Juněcová, *Zřizování cvičišť zbraní SS Benešov a poválečná obnova území 1942–1950*. Faksimilia, Praha, Státní ústřední archiv 1987.

⁵⁾ Stanislav Kokoška, *Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání*, Praha 2005, kap. 14 – Wallenstein útočí, s. 142 n..

⁶⁾ Jan Hertl, Jaroslav Charvát, Josef Petráň, Čeněk Reinštein, Jiří Tywoniak, *Podblanicko proti okupantům*, Benešov u Prahy 1966, s. 94; srov. Eliška Horelová, *Čech tady neměl co pohledávat*, Haló sobota, 1988, 17. prosince, č. 50, s. 8.

⁷⁾ S. Staněk, c. d., s. 33.

⁸⁾ Daniela Němečková, *Obec Břežany v letech 1939–1948*, Břežany 2008.

⁹⁾ Státní oblastní archiv, Praha, Mimořádný lidový soud (MLS) Praha, Ls 7246/46 – Willy Wollner. Následující výpovědi jsou z tohoto spisu.

¹⁰⁾ Tamtéž, s. 60.

¹¹⁾ J. Hoffmannová, *Poválečná obnova*, c. d., s. 267.

¹²⁾ *Válečné deníky Jana Opočenského*, ed. Jana Čechurová, Jan Kuklík, Jaroslav Čechura, Jan Němeček, Praha, Karolinum 2001, s. 432.

¹³⁾ Jaromír Jech, *Neveklousko vypravuje*, in: Národní archiv, Praha, práce ze soutěže ČSBS, č. 3476, rukopis, nestránkováno.

¹⁴⁾ *Kronika spojených obcí Lešany a Břežany*, retrospektivní záznam z roku 1979, s. 194.

¹⁾ Miroslav Kárný, Jaroslava Milotová, Dagmar Moravcová, *Anatomie der Okkupationspolitik in Hitlerdeutschland im Protektorat Böhmen-Mähren* (Weiter als Anatomie), *Das Sammelwerk zur Problematik der Imperialismusgeschichte* 21, Praha 1987, Dok. Nr. 13, S. 49–56; *Sie wollten uns ausrotten*, Praha 1961, S. 46–50.

²⁾ Miroslav Kárný, Jaroslava Milotová, Margita Kárná, *Protektoratspolitik von Reinhard Heydrich*, Praha 1991, dok. Nr. 9, s. 98–113; *Sie wollten uns ausrotten*, Dok. Nr. 19, S. 125–137.

³⁾ D. Brandes, c. d., S. 201.

⁴⁾ Stanislav Staněk, *Evakuaton der Gebiete zwischen Vltava und Sázava während der Okkupaton*, *Sammelwerk heimatswissenschaftlicher Werke aus dem Bezirk Podblanicko* 14, 1973; J. Hoffmannová, J. Juněcová, *SS-Truppenübungsplatz Benešov und Nachkriegsrekultivierung 1942–1950*. Faksimilia, Praha, Staatsarchiv 1987.

⁵⁾ Stanislav Kokoška, *Prag im Mai 1945. Geschichte eines Aufstandes*, Praha 2005, Kap. 14 – Wallenstein, der Angriff, S. 142 n..

⁶⁾ Jan Hertl, Jaroslav Charvát, Josef Petráň, Čeněk Reinštein, Jiří Tywoniak, *Podblanicko gegen die Okkupanten*, Benešov u Prahy 1966, s. 94; srov. Eliška Horelová, *Ein Tscheche hatte hier nichts zu suchen*, Hallo Samstag, 1988, 17. Dezember, Nr. 50, S. 8.

⁷⁾ S. Staněk, S. 33.

⁸⁾ Daniela Němečková, *Gemeinde Břežany 1939–1948*, Břežany 2008.

⁹⁾ Staatsarchiv, Praha, Sondervolkgericht Praha, Ls 7246/46 – Willy Wollner. Die folgenden Aussagen stammen aus diesem Werk.

¹⁰⁾ Ebenfalls, s. 60.

¹¹⁾ J. Hoffmannová, *Nachkriegserneuerung*, c. d., S. 267.

¹²⁾ *Kriegstagebücher von Jan Opočenský*, ed. Jana Čechurová, Jan Kuklík, Jaroslav Čechura, Jan Němeček, Praha, Karolinum 2001, s. 432.

¹³⁾ Jaromír Jech, *Neveklou-Bezirk erzählt*: Nationalarchiv, Praha, Arbeit ČSBS, Nr. 3476, Handschrift, ohne Seitenzahl.

¹⁴⁾ *Kronik der vereinigten Gemeinden Lešany a Břežany*, retrospektive Aufzeichnung 1979, S. 194.

¹⁾ Miroslav Kárný, Jaroslava Milotová, Dagmar Moravcová, *Anatomy of occupation policies of Hitler's Germany in Protectorate of Bohemia and Morava* (further as Anatomy), *Collection of the issues of the history of the Imperialism* 21, Prague 1987, doc. no. 13, collection 49–56; *They wanted to exterminate us*, Prague 1961, collection 46–50.

²⁾ Miroslav Kárný, Jaroslava Milotová, Margita Kárná, *Protectorate policies of Reinhard Heydrich*, Prague 1991 doc. no. 9, collection 98–113; *They wanted to exterminate us*, c. d., doc. no. 19, p. 125–137.

³⁾ D. Brandes, c. d., p. 201.

⁴⁾ Stanislav Staněk, *Evacuation of the area between Vltava and Sázava during occupation*, *Collection of national history and geography studies from Podblanicko* 14, 1973; J. Hoffmannová, J. Juněcová, *Arranging training areas of Benešov SS weapons and postwar renewal of the area 1942–1950*, Facsimile, Prague, State central archives 1987

⁵⁾ Stanislav Kokoška, *Praha in May 1945. History of a rebellion*, Prague 2005, chapter. 14 – Wallenstein's attacking, p. 142 n.

⁶⁾ Jan Hertl, Jaroslav Charvát, Josef Petráň, Čeněk Reinštein, Jiří Tywoniak, *Podblanicko against occupiers*, Benešov at Prague 1966, p. 94; compar. Eliška Horelová, *Czechs have nothing to expect here*, Haló sobota, 1988, 17th December, no. 50, p. 8.

⁷⁾ S. Staněk, c. d., p. 33.

⁸⁾ Daniela Němečková, *Village Břežany in the years 1939–1948*, Břežany 2008.

⁹⁾ The state regional archives, Prague, Extraordinary People's Court (EPC) Prague, Ls 7246/46 – Willy Wollner. The following statements are from this file.

¹⁰⁾ The same, p. 60.

¹¹⁾ J. Hoffmannová, *The postwar renewal*, c. d., p. 267.

¹²⁾ *War diaries of Jan Opočenský*, ed. Jana Čechurová, Jan Kuklík, Jaroslav Čechura, Jan Němeček, Praha, Karolinum 2001, p. 432.

¹³⁾ Jaromír Jech, *Neveklousko dispatches*, in: *National archives*, Prague, work from a competition ČSBS, no. 3476, manuscript, not paged.

¹⁴⁾ *Chronicles of united villages of Lešany and Břežany*, retrospective record from year 1979, p. 194.

Radek Svoboda, Václav Šmerák, Mirka Pelíšková

Odborná spolupráce doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc., Historický ústav AV ČR Praha [analýza „Vysídlování“ převzata ve zkrácené podobě z Almanachu – Ohlédnutí 1942–2012]

Radek Svoboda, Václav Šmerák, Mirka Pelíšková

Fachliche Kooperation doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc., Institut für Geschichte AK ČR Analyse „Aussiedlung“ in der Kurzform übertragen aus Almanach – im Rückblick 1942–2012]

Radek Svoboda, Václav Šmerák, Mirka Pelíšková

Professional collaboration doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc., institute of History AK ČR [analysis “Displacement” was overtaken into summarized version from the Collection – Looking back to 1942–2012]

CESTY DOMOVA

se staly poutí po místech smutku, naděje a víry, v návrat do rodného kraje, vsi, domu, ke své polnosti a historickým kořenům předků.

DIE HEIMWEGE

wurden zur Wanderung durch Orte des Trauens, der Hoffnung und des Glaubens. Sie stellen die Rückkehr in die Heimat, ins eigene Dorf, nach Hause, zu eigener Herkunft und zu den historischen Wurzeln der Vorfahren dar.

PATHS OF HOME

became a pilgrimage to places of grief, hope and faith, in return to family regions, villages, home, and to their farms and historical roots of their ancestors.

Autoři: Radek Svoboda, Mirka Pelíšková, Václav Šmerák

Videozáznam: Václav Šmerák

Foto: Václav Šmerák

Archiv: publikace Mezi Vltavou a Sázavou, vydáno k 950 letům obce Krňany

Grafické studio: Pavlína Najfusová

Tisk: Tisk Pětka s.r.o.

Vydalo: Sdružení Mezi Řekami jako šestou publikaci
ve spolupráci s obcí Krňany a Středočeským krajem

Kontakt: mob. +420 603 196 678, e-mail: info@mezirekami.cz, www.mezirekami.cz

MEZI ŘEKAMI, z. s.

KRŇANY

Středočeský kraj